

Overzomerende- en overwinterende grauwe ganzen in de Brabantse Kempen

Resultaat tellingen mei 2016 – maart 2017.

Jacques van Kessel
Maart 2017

Fotografie kapt en binnenwerk: Jacques van Kessel.

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming, noch mag het zonder schriftelijke toestemming worden gebruikt voor commerciële toepassingen en/of voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUD

Inleiding	3
Werkwijze	4
Resultaten	8
Broedplaatsen	9
Overzomerende- en overwinterende grauwe ganzen	13
Visvijvers Valkenhorst	17
Verstoring	22
Overlast	26
Beleven Reusel	28
Hageven – Plateaux	29
Liskes – Maay Bergeijk	31
Soerendonks Goor – Patersgronden	32
Tongelreep Drie Bruggen	34
Dommeldal High Tech Campus – Klotputten	36
Literatuur	37
Bijlage	
1. Overzicht grauwe gans waarnemingen	39
2. Waarnemingen grauwe gans Visvijvers Valkenhorst	44
3. Waarnemingen Nijlgans	45
4. Waarnemingen Grote Canadese gans	46
5. Waarnemingen Indische gans	52
6. Waarnemingen Visvijvers Valkenhorst	53

Inleiding.

In dit rapport worden de resultaten van een aantal tellingen weergegeven vanaf mei 2016 tot maart 2017 van grauwe ganzen in een deel van de Kempen.

Naast de aantallen broedende grauwe ganzen in natuurgebieden, wordt in dit verslag veel aandacht besteedt aan de niet broedende grauwe ganzen. Dit zijn overzomerende en overwinterende grauwe ganzen.

Op de tellocaties is vastgesteld dat grauwe ganzen zich gedurende de dag vaak meerdere keren verplaatsen van open water naar fourageergebieden in de directe omgeving. Daarnaast is ook vastgesteld dat sommige groepen zich verder verplaatsen, dus verder weg naar andere natuurgebieden.

Dank aan René van Gompel, Patrick Schuurmans, Wim Deebe, Toos Deebe, Harrie van der Leij, Wil Smets, Bep Janssen, Wilma Meurs, Wil de Veer, Gerben Helmes, Eric Wintermans en Albert Sprengers voor hun medewerking aan de tellingen. Dank aan de waarnemers die hun waarnemingen hebben ingestuurd via waarneming.nl: Martin Pennings, Coen van Decraen, Peter Janssen, Hans Hermans, Louis Cuylaerts, Kees van de Ven, R. van Straaten, Wim Hallink, M. Verheijen, R. Meex, M. Sloendregt, Dennis van de Waart, Pierre van de Wielen, Jeanne van Dommelen, E. Geudens, Robert van Hiele, Titia van Heusden, Julien Verheijen, Pieter Wouters, Peter Nijskens, Claudia van Luxemborg, Bram Verlaan, Francoise Harmze, Mark Schellekens, Gilbert Loos, Ben Smit, Marc van Bijsterveldt, Rob van Dorland, Ton van Egmond, Ton van Haren, Iwein van Calenberg, Anthony Hollebeke, Piet van Iersel, Oscar Balm, Jolande Balm, Andre van der Aa, Ad Maas, Jos Swinkels, Joep Tomlow, J. van Gestel, Rob van Dorland, Ben Selten, Leo Reinierse, Geert Webers, Erik van Gessel, Michel Nieuwelink.

Tenslotte dank aan Ernst-Jan van Haaften (Coördinator Monitoring - Brabants landschap), Mari de Bijl (beheerder Brabants Landschap), Chris Sandkuijl (Projectleider, senior beleidsmedewerker bos, natuur en landschap gemeente Valkenswaard), Gaby Bollen (ecoloog kwaliteit en monitoring Natuurmonumenten Kempen/Midden Limburg), Michel Hendrix (Coördinator beheer Natuurmonumenten Kempen /Midden Limburg), voor de prettige samenwerking.

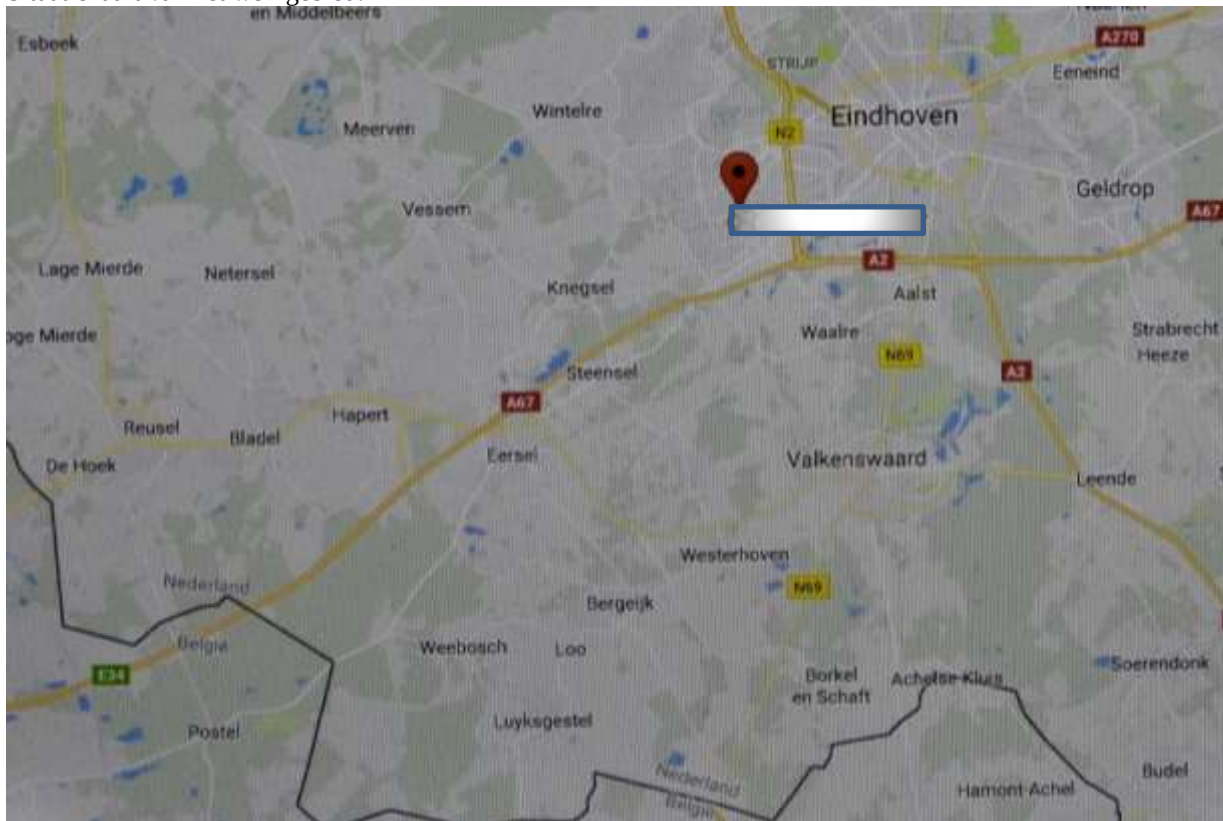
Werkwijze.

Tijdens het veldwerk zijn aantallen grauwe ganzen in een aantal gebieden geteld. Ook is op diverse andere plaatsen gezocht naar fouragerende grauwe ganzen.

Er is niet alleen gebruik gemaakt van eigen waarnemingen. Om een meer volledig beeld te krijgen zijn ook zijn waarnemingen van de website Waarneming.nl gebruikt.

Er is extra aandacht besteedt aan de aantallen grauwe ganzen op de Visvijvers Valkenhorst Valkenswaard omdat in dit gebied niet alleen het hoogste aantal broedparen in de regio is vastgesteld, ook in najaar en winter verblijven hier hoge aantallen grauwe ganzen. In dit gebied zijn de aantallen ganzen soms erg wisselend, daarom is het aantal veldbezoeken in januari en februari 2017 verhoogd. De vele gegevens van de Visvijvers Valkenhorst Valkenswaard zijn verzameld vanaf vogelkijkhut met aangrenzende weilanden. Verder was er een observatiepunt op een zandpad ten zuiden van het Greveschutven, het zijn allemaal delen van het gebied die ook voor publiek toegankelijk zijn. Dit betekent dat steeds maar een deel van de visvijvers is geteld, en dat de werkelijke totale aantallen grauwe ganzen wat hoger zullen zijn.

Situatiekaart van het werkgebied.

Overzicht veldbezoeken.

12-juni 2016	Klotputten J.v.Kessel
5-jul	Karperdonkse Plas J.v.Kessel
27-jul	Groot Malpieven J.v.Kessel
19-aug	Groot Malpieven J.v.Kessel
26-aug	Groot Malpieven J.v.Kessel
30-sep	Groote Heide Heeze J.v.Kessel
6-okt	Groote Heide Heeze J.v.Kessel
9-okt	Groote Heide Heeze J.v.Kessel
11okt	Plateaux B.Janssen J.v.Kessel
26-okt	Beeken Westerhoven J.v.Kessel
10-nov	Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
16-nov	Plateaux J.v.Kessel
19-nov	Dommelbeemd J.v.Kessel W./T.Deeben
20-nov	Hanevoetplas J.v.Kessel
21-nov	Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
22-nov	Hageven-Plateaux B.Janssen J.v.Kessel
23-nov	Plateaux J.v.Kessel
24-nov	Vlasrootvennen J.v.Kessel
3 dec.	Klotputten Jacq. Wim Toos Deebe
4-dec	Genneperparken J.v.Kessel
4-dec	Klotputten J.v.Kessel
5-dec	Klotputten J.v.Kessel
6-dec	Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
9-dec	Hanevoetplas J.v.Kessel
10-dec	Drie Bruggen Valk. J.v.Kessel
11-dec	Venbergen J.v.Kessel
11-dec	Drie Bruggen Valk. J.v.Kessel
12-dec	Klotputten J.v.Kessel
16-dec	Plateaux J.v.Kessel
18-dec	Soerendonks Goor J.v.Kessel
19-dec	Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
19-dec	Laagveld J.v.kessel
19-dec	Veeven Groote Heide J.v.Kessel
20-dec	Plateaux B.Janssen J.v.Kessel
21-dec	Drie Bruggen Valk. J.v.Kessel
21-dec	Genneperparken J.v.Kessel
21-dec	High Tech Campus J.v.Kessel
21-dec	Klotputten J.v.Kessel
23-dec	Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
24-dec	Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
24-dec	Gr.Malpieven Jacq. Wim Toos Deebe
27-dec	Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
27-dec	Vlasrootvennen J.v.Kessel
28-dec	Vossenbergr -> Plateaux J.v.Kessel
29-dec	Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel

30-dec	Dommelbeemd Veldhoven J.v.Kessel
5-jan2017	klotputten en drie bruggen J.v.Kessel
6-jan	klotputten J.v.Kessel
7-jan	visvijver Vlasroot J.v.Kessel
10-jan	Malpie Dommel Bep /Wilma /Jacques
11-jan	Klotputten+Campus+Gennep J.v.Kessel
14-jan	Rundal Veldhoven J.v.Kessel
15-jan	Drie Bruggen Valkenswaard J.v.Kessel
20-jan	Drie Bruggen Valkenswaard J.v.Kessel
20-jan	Visv.V'Waard west J.v.Kessel
21-jan	Klotputten Ehv. J.v.Kessel+Wim+Toos
23-jan	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
25-jan	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
26-jan	Drie Bruggen V'Waard J.v.Kessel
26-jan	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
27-jan	Soerend.Goor J.v.Kessel
27-jan	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
28-jan	Visvijvers V'Waard west J.v.Kessel
29-jan	Goor Soerend. Gerben-Eric-Albert-Jacq.
29-jan	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
31-jan	Liskes B.Janssen + J.v.Kessel
31-jan	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
1-feb	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
1-feb	Patersgronden J.v.Kessel
1-feb	Dommeldal gemaal J.v.Kessel
2-feb	Plateaux J.v.Kessel
2-feb	Tongelreep Bruggerhuizen J.v.Kessel
2-feb	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
3-feb	Hanevoet Dommeldal J.v.Kessel
4-feb	Peedijk -Plateaux Wim-Toos-Jacques
5-feb	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
5-feb	Groot Malpieven J.v.Kessel
6-feb	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
6-feb	Visvijvers laagte oost J.v.Kessel
11-feb	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
12-feb	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
14-feb	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
	Liskes B.Janssen J.v.Kessel
	Visvijvers Leenderweg J.v.Kessel
	Visvijvers Leenderweg J.v.Kessel
15-feb	
16-feb	Groot Malpieven J.v.Kessel
16-feb	Vaarvennen J.v.Kessel
	Visvijver V'Waard J.v.Kessel en
17-feb	W.de Veer
	Dommel Ph.Visvijver J.v.Kessel
18-feb	W.Deeben-T.Deeben
18-feb	Visvijver V'Waard J.v.Kessel

19-feb	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
21-feb	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
24-feb	Beleven Gert Verbeek
24-feb	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
25-feb	Gr.Malpieven Jacq+Wim+Toos
26-feb	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
27-feb	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
27-feb	Maayerheide Wil Smets
28-feb	Soerendonk Martin Pennings

Waarneming locaties Visvijvers Valkenhorst Valkenswaard.

★ = Locaties waar is geteld, deze zijn ook voor publiek toegankelijk.

Resultaten.

Voor zover bekend zijn er in onze regio geen natuurgebieden met hoge aantallen broedende grauwe ganzen. Een uitzondering is het gebied Visvijvers Valkenhorst Valkenswaard waar de populatie al is gegroeid tot 35 broedparen in 2015 (Kolsters & Wouters, 2016, en W. Deebe).

Tijdens veldwerk blijkt dat er is sprake van een opvallend grote variatie in aantallen waargenomen grauwe ganzen per gebied en per datum. En soms zijn er zelfs grote verschillen in aantallen exemplaren in de ochtend of in de namiddag. Opvallend is dat er dagelijks heel regelmatig verplaatsingen zijn van groepen grauwe ganzen.

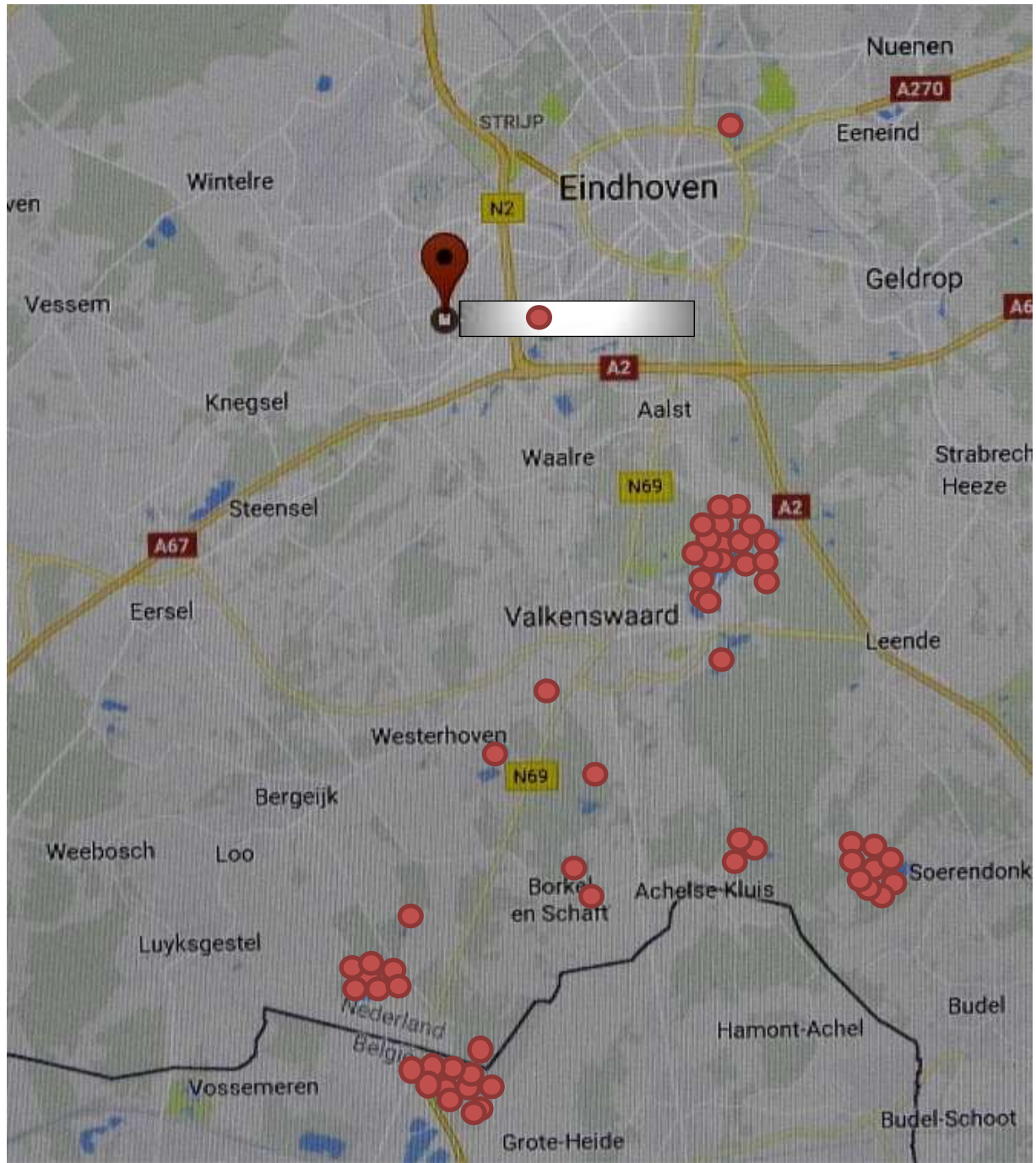
Uit de tellingen blijkt verder dat er in de broedperiode in voorjaar, zomer, maar ook in de winterperiode, nog behoorlijk grote aantallen grauwe ganzen in Valkenhorst en enkele andere gebieden verblijven. Dit betreft populaties van overzomerende en overwinterende grauwe ganzen. Deze populatie van niet-broedende vogels kan deels verklaard worden omdat de meeste jongen grauwe ganzen pas na hun vierde jaar gaan broeden (Voslamber, 2010). Vervolgens kan de populatie zich verder verspreiden naar goede voedsel- en broedgebieden. Grauwe ganzen kunnen maximaal 20 jaar oud worden, maar gemiddeld 14 jaar (Voslamber, 2010).

De meeste grauwe ganzen zijn, afgezien van de Nederlandse broedvogels die grotendeels in eigen land overwinteren, vooral ook afkomstig van broedgebieden in Scandinavië en Duitsland (Synbiosys – Alterra Wageningen, 2008). Overwinterraars arriveren in ons land vanaf september en een wellicht steeds kleiner wordend aandeel daarvan vliegt door naar Spanje, en in de loop van februari en maart vertrekken de overwinterraars weer naar noordelijke gebieden om daar te gaan broeden (Synbiosys – Alterra Wageningen, 2008).

Broedplaatsen.

In een aantal natuurgebieden in de Kempen broeden grauwe ganzen. Voor zover bekend zien we met name in het gebied Visvijvers Valkenhorst Valkenswaard (Brabants Landschap) een redelijk aantal broedparen (J. Kolsters en P. Wouters, 2016).

● = Broedlocaties grauwe gans.

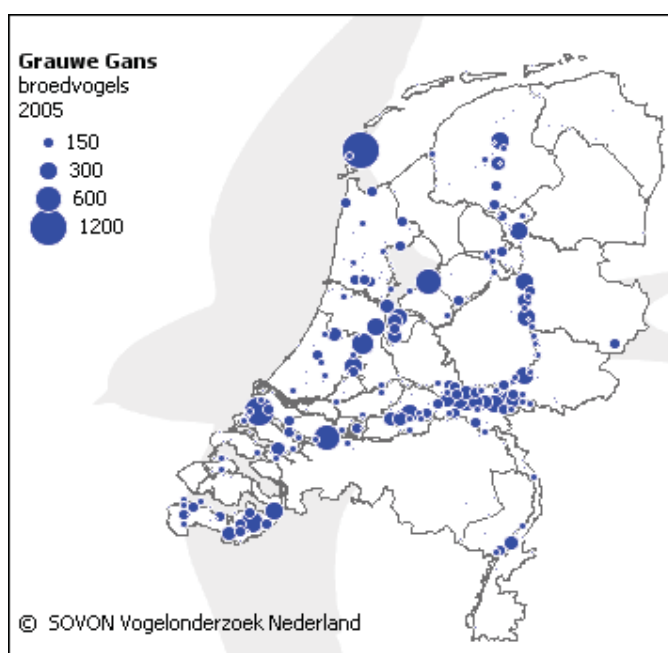
Vijvergebied Valkenhorst is een natuurgebied waar vroeger intensief vis werd gekweekt door de O.V.B. , momenteel is het beschermd Natura 2000 gebied met een zeer hoge vogelkundige waarde. We kunnen ons afvragen waarom de meeste grauwe ganzen juist in dit gebied voorkomen? Mogelijk is het een combinatie van grote waterpartijen (vijvers) met net buiten het natuurgebied vele graslanden. Er is dus voldoende afwisseling in fourageergebieden, rustgebieden en broedgebieden. Het is niet alleen een beschermd natuurgebied, de meeste vijvers zijn niet toegankelijk voor publiek, waardoor de broedende grauwe ganzen niet worden verstoord.

Als we kijken naar het verloop van aantallen broedende grauwe gans op de visvijvers Valkenhorst in de periode 1991 – 2015 (J. Kolsters en P. Wouters, 2016) dan zien we een sterke ontwikkeling in aantallen.

1991	0
1993	0
1996	0
1999	5
2002	6
2005	9
2008	18
2012	17
2015	25

In bovenstaande overzicht staan voor 2015 25 broedparen, maar dat zijn alleen de oostelijke vijvers. In en rond de meest westelijke vijvers bij de vogelkijkhut verbleven in 2015 ook nog 10 broedparen grauwe ganzen aldus Wim Deeben (pers.med.). Dit betekend dus voor 2015 een totaal van **35 broedparen**. We zijn erg benieuwd naar de ontwikkeling van aantallen broedparen de komende jaren. Mogelijk dat zo'n sterke toename in aantallen zal zorgen voor een uitstraling naar andere natuurgebieden in onze regio de Kempen? Ook in het gebied Hageven (Plateaux) broeden in 2015 nog 14 paren (P. Schuurmans, 2016). Verder zijn er diverse broedparen bij het Soerendonks Goor en de Liskes Bergeijk. Op onderstaande SOVON kaart alle broedvogel meldingen in 2005, in de regio de Kempen waren toen nog geen broedende grauwe ganzen geregistreerd.

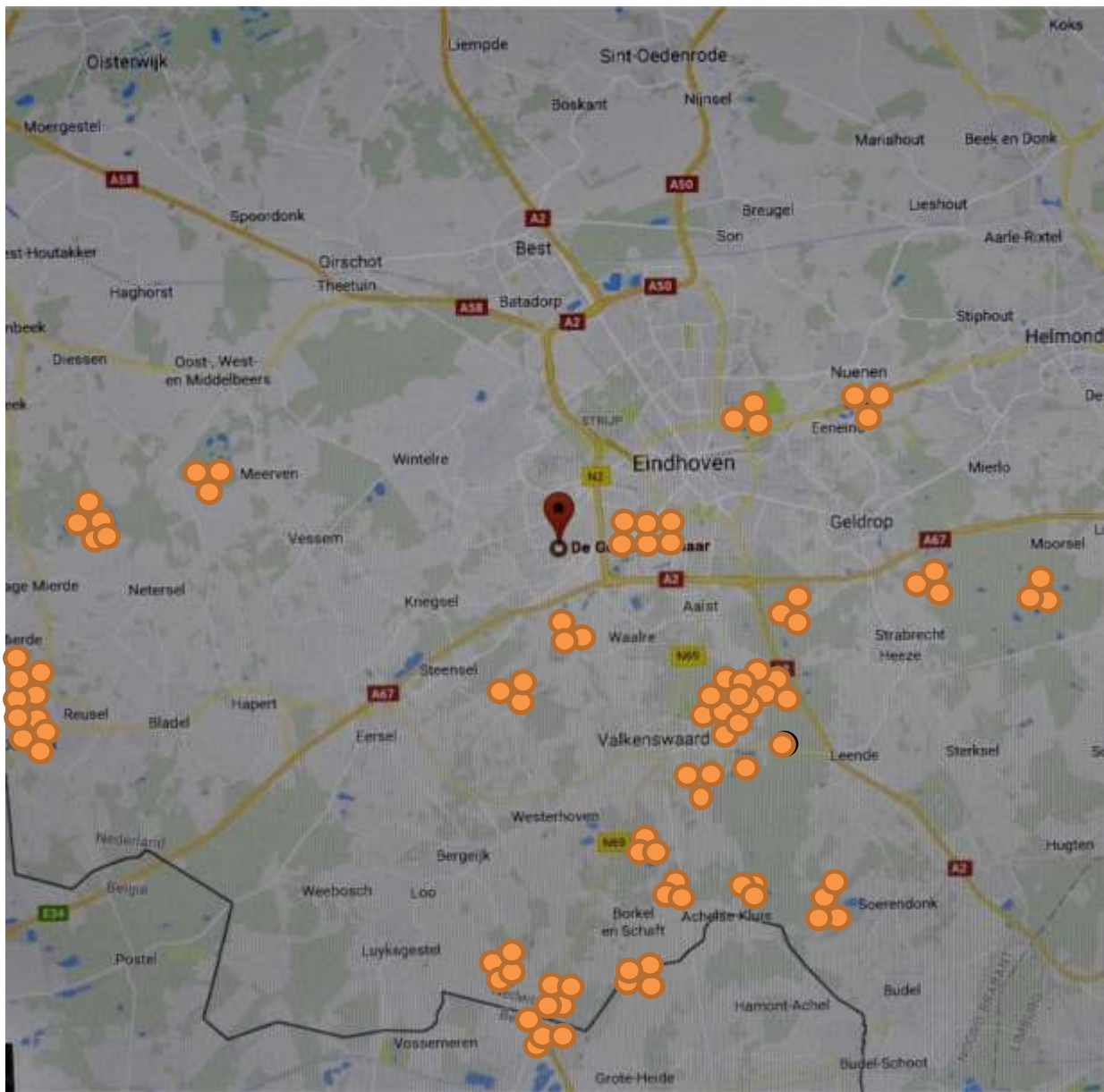

Broedende grauwe ganzen zijn in maart – april vaak moeilijk vast te stellen. Hieronder een voorbeeld broedgeval op de Vaarvennen 26 maart 2016, een bijna onzichtbare adult op het nest. In het gebied Malpieheide Valkenswaard zien we jaarlijks 1-2 broedparen grauwe ganzen. Het vaststellen van succesvolle broedparen in een gebied kan worden uitgevoerd door adulte en pas uitgevlogen grauwe ganzen te tellen.

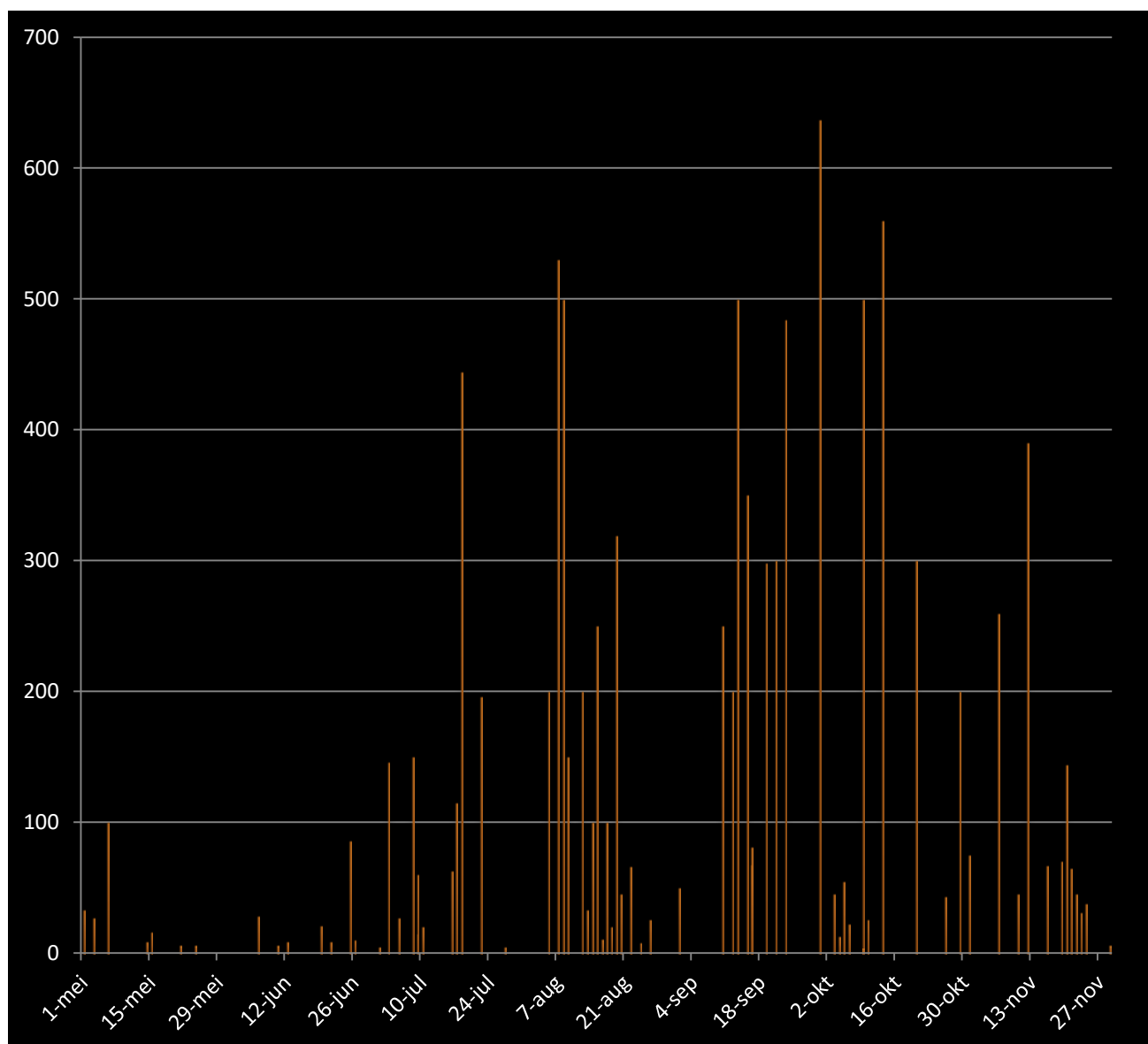
Overzomerende – en overwinterende grauwe ganzen.

Naast aantallen broedparen in de regio zien we ook locaties waar grote groepen grauwe ganzen het hele jaar of bijna het hele jaar door verblijven! We kunnen hier spreken van overzomerende- en overwinterende grauwe ganzen. Als we kijken naar de totale aantallen waargenomen grauwe ganzen in de periode 1 mei 2016 t/m. 21 februari 2017 dan zien we grote aantallen en concentraties grauwe ganzen in een aantal bekende gebieden zoals Visvijvers Valkenhorst Valkenswaard, Hageven-Plateaux, Liskes Bergeijk, Soerendonks Goor, Goorven- Flaesven Esbeek en het Beleven Reusel.

● = Waarnemingen groepen grauwe ganzen.

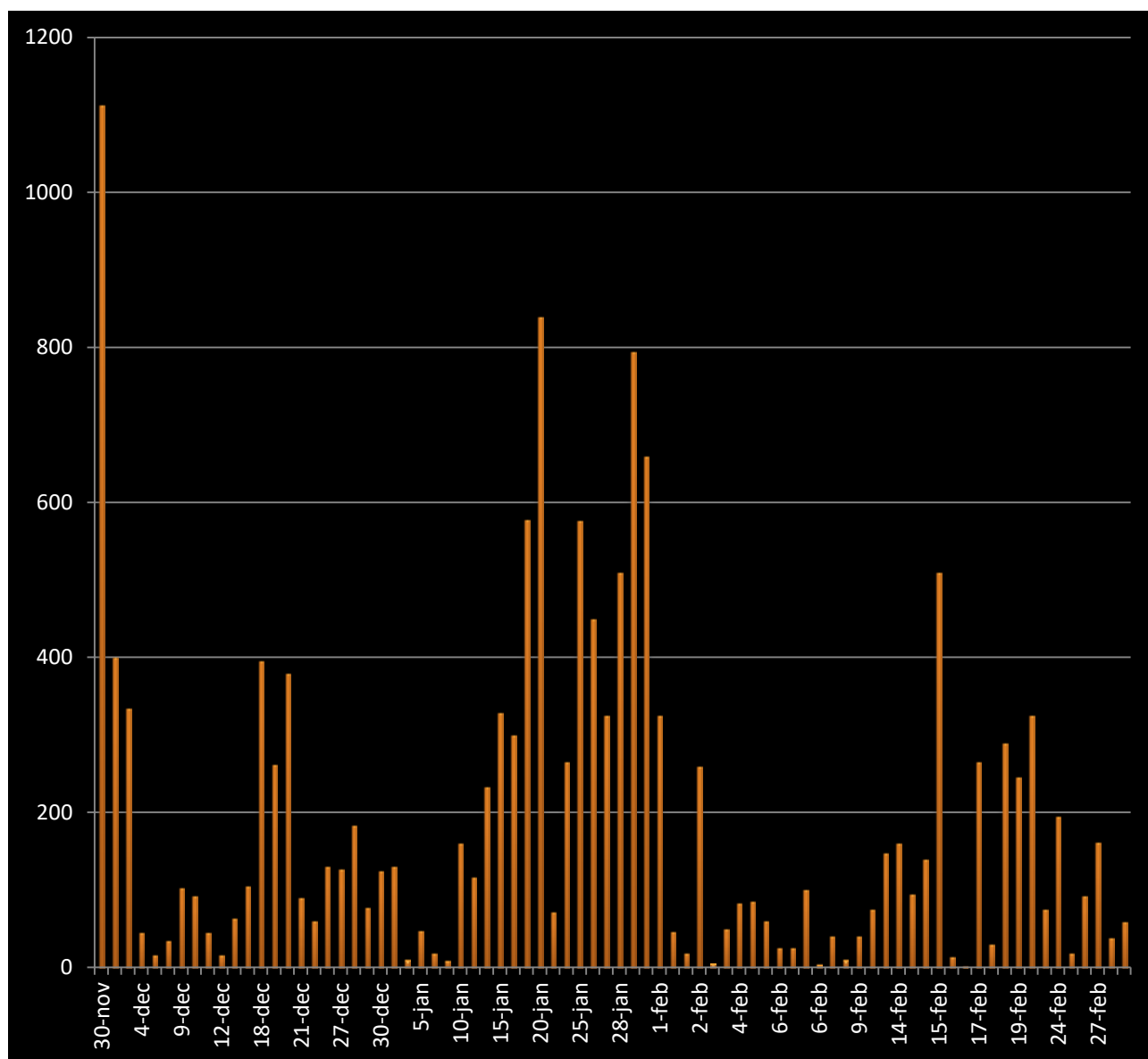
Hieronder een grafiek over de aantallen grauwe ganzen die zijn waargenomen tijdens tellingen in de periode 1 mei 2016 t/m 28 nov. 2016.

Aantallen grauwe ganzen in de regio in de periode 1 mei 2016 – 28 nov., 2016.

Het betreft niet alleen eigen waarnemingen, maar ook waarnemingen die zijn ingevoerd in Waarneming.nl. Een overzicht van alle waarnemingen per datum zijn opgenomen in bijlage 1. Grote aantallen grauwe ganzen komen naar Nederland als overwintelaars en arriveren in ons land vanaf september. In deze grafiek zien we niet alleen pieken in september, maar ook in oktober en zelfs nog een in november.

Aantallen grauwe ganzen in de regio in de periode 30 nov. 2016 – 28 febr. 2017.

In bovenstaande grafiek zien we ook nog een piek van zo'n 1100 grauwe ganzen in november 2016 en nog pieken van rond de 800 grauwe ganzen in januari 2017. In de periode eind februari worden de aantallen duidelijk lager, waarschijnlijk zijn dan al veel grauwe ganzen weer vertrokken naar hun broedgebieden.

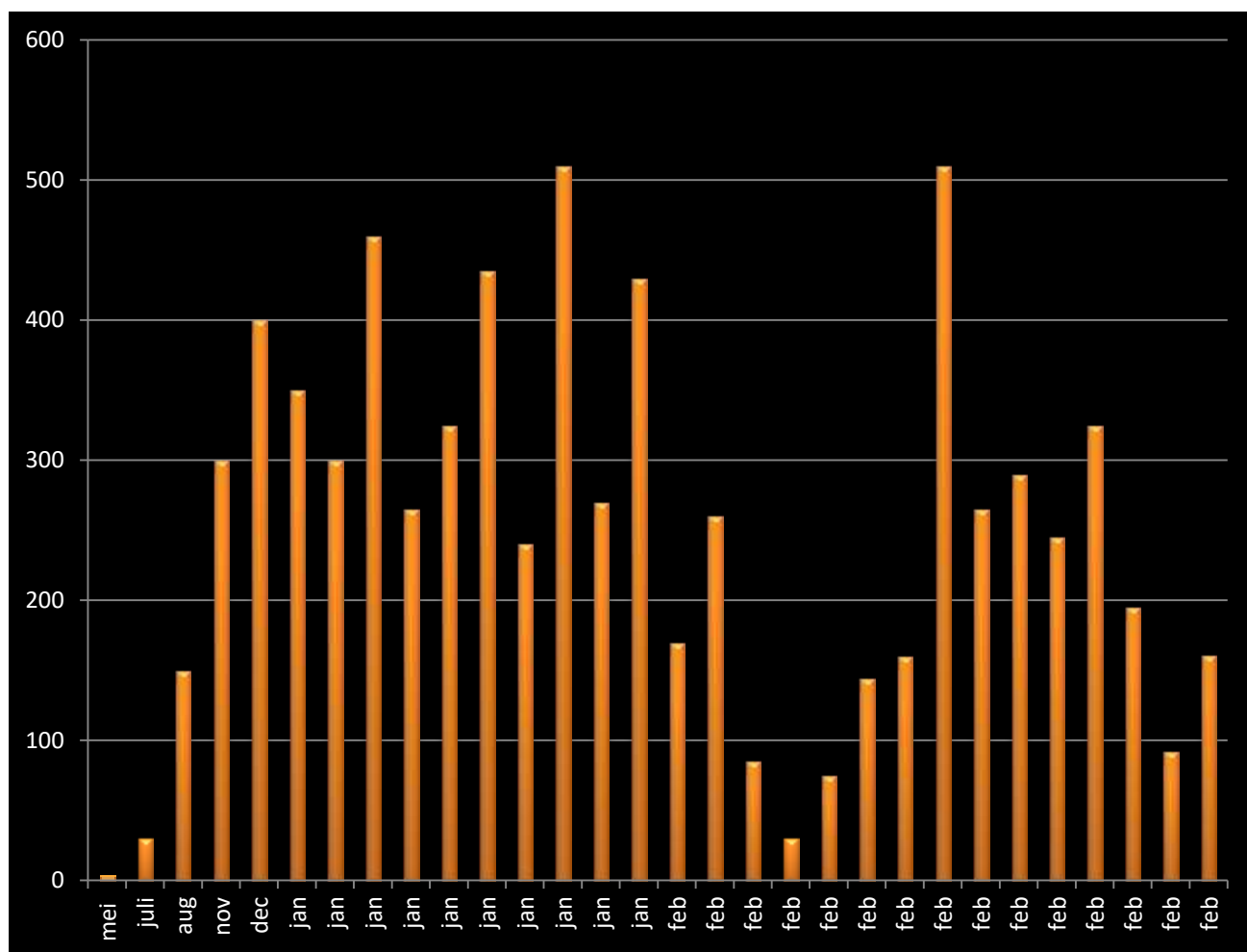

In januari zien we grauwe ganzen steeds in grote groepen samen. Maar in de loop van februari zien we een wijziging. De grote groepen grauwe ganzen veranderen langzaam van samenstelling, grote groepen verdelen zich naar diverse kleinere groepen ganzen. In een volgende fase zo eind februari zien we nog vrijwel alleen paren grauwe ganzen in het veld. In deze periode is een ander deel van de overwinterende grauwe ganzen al weer vertrokken naar broedgebieden in het noorden en noord-oosten.

Visvijvers Valkenhorst.

Hieronder een overzicht van de aantallen grauwe ganzen op de Visvijvers Valkenhorst Valkenswaard in 2016 en 2017. Opvallend zijn niet alleen de hoge aantallen, maar ook de grote variatie in aantallen grauwe ganzen per datum. Dit is verklaarbaar omdat de meeste tellingen zijn uitgevoerd op slechts drie locaties bij twee vijvers.

Aantallen grauwe ganzen Visvijvers Valkenswaard 1 mei 2016 – 28 febr.2017.

In het vijvergebied Valkenhorst liggen heel veel vijvers, de meeste vijvers zijn niet voor publiek toegankelijk, de groepen ganzen kunnen zich dus gemakkelijk verspreiden over meerdere vijvers. Hierdoor ontstaat dus een niet volledig beeld van de aantallen grauwe ganzen. Voor een betrouwbare ganzen monitoring is het dus noodzakelijk dat alle vijvers van Valkenhorst in najaar en winter periodiek worden geteld. Tijdens de ganzentelling bleek ook dat er belangrijke hoeveelheden eenden verblijven op de vijvers, in bijlage 6 zijn de resultaten opgenomen.

Verplaatsingen grauwe ganzen.

Op onderstaande kaart zijn de fourageergebieden bij Valkenhorst Vijver west schematisch aangegeven, en met rode pijlen zijn de vliegbewegingen vermeld. Vanaf de vijver west zijn er dus behoorlijk veel bewegingen naar omliggende graslanden waar de grauwe ganzen soms langdurig verblijven om te eten.

 = concentraties en verplaatsingen van groepen grauwe ganzen.

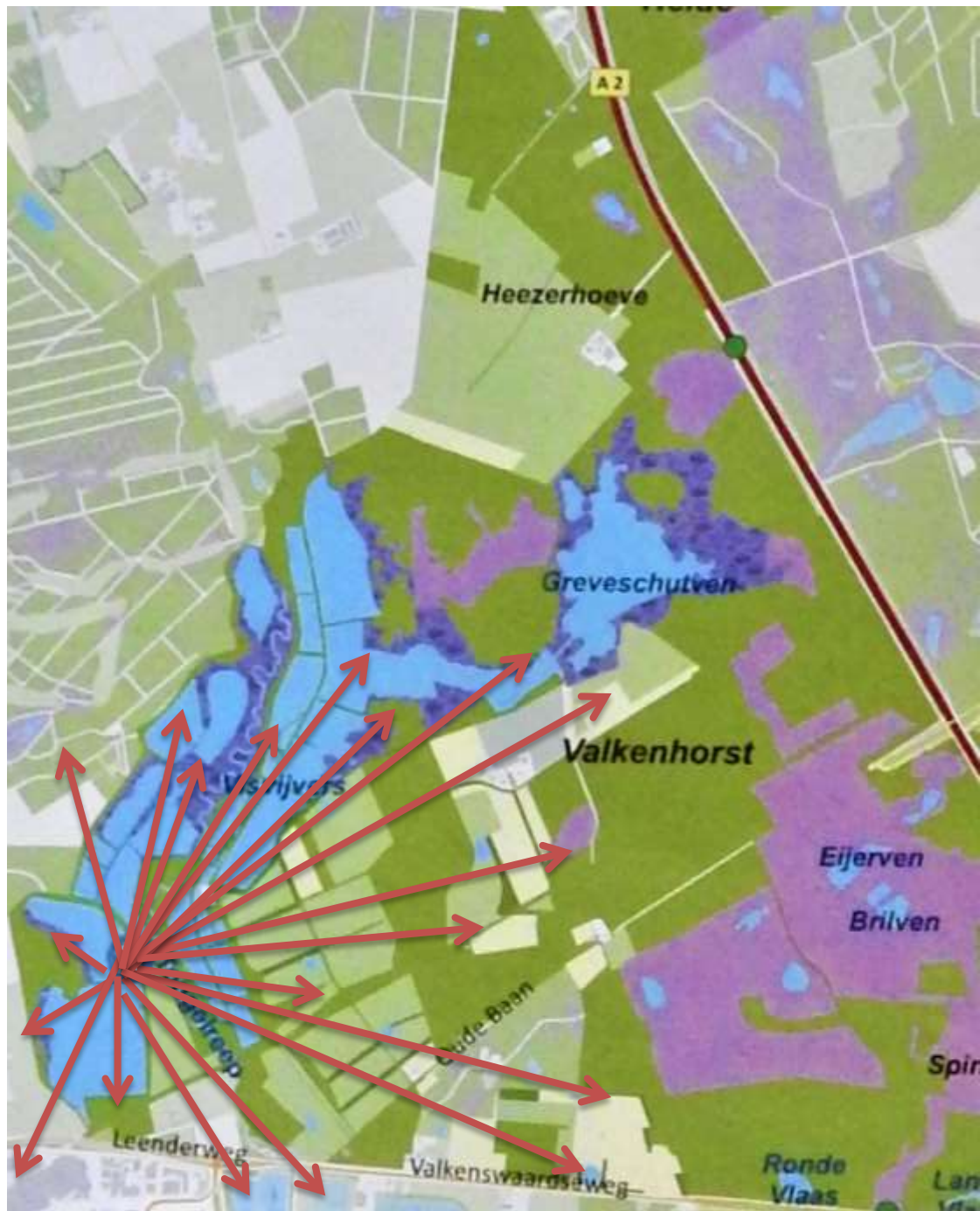
Verplaatsingen grauwe ganzen.

 = concentraties fouragerende grauwe ganzen.

Hierboven een kaart met de vele vijvers in blauw. In oranje zijn de fourageergebieden vermeld, en met pijlen de bewegingen van de grauwe ganzen weergegeven. Ook op grasvelden op het Achtereind en aan de zuidzijde van de vijvers verblijven soms ook groepen grauwe ganzen aldus Wil de Veer (pers.med.). De meest westelijke vijver is voor publiek toegankelijk en daar staat een vogelkijkhut. Van hieruit heb ik vaak ganzen geteld en ook gekeken naar invallende grauwe ganzen en vertrekkende ganzen. Aan de west- en oostzijde zijde van deze vijver ligt een grasland zone die behoorlijk in trek is bij grauwe ganzen.

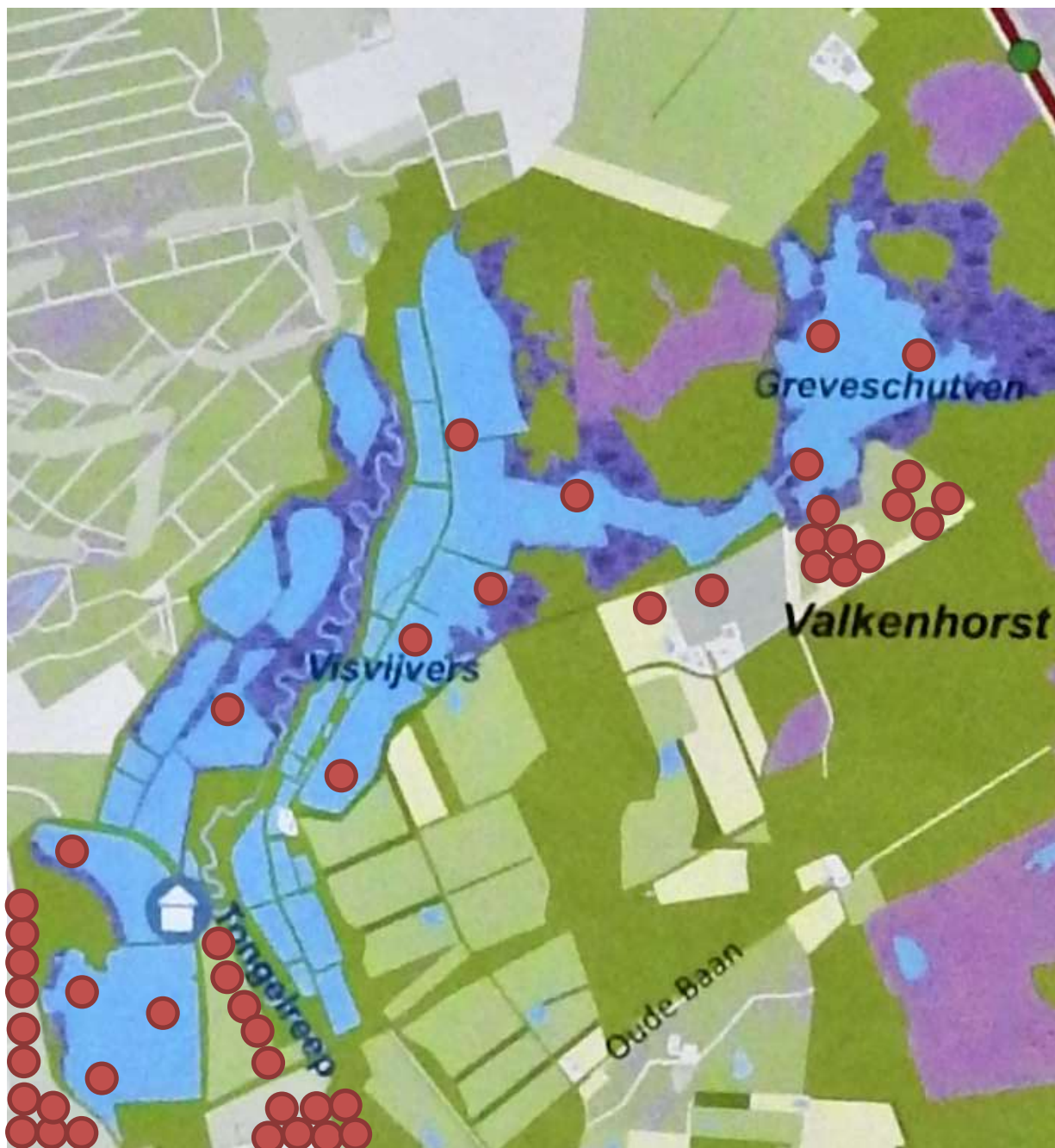
Verplaatsingen grauwe ganzen.

→ = verplaatsingen van groepen grauwe ganzen.

Uit het veldwerk blijkt dat er regelmatig verplaatsingen zijn van groepen die elders gaan fourageren. In december en januari is verschillende keren langdurig gepost vanaf de vogelkijkhut op de visvijver west. Het is opvallend dat je ook hier regelmatig groepen ziet vertrekken naar verschillende richtingen. Ook zie je groepen ganzen aankomen vanuit verschillende richtingen.

Eind februari, het einde van de winter periode, daarom is op 26 februari 2017 een laatste wintertelling gehouden langs de meeste vijvers en randzone west en noord-oost. De grote groepen grauwe ganzen in de winter, tot maximaal 520 stuks, zijn eind februari al voor een groot gedeelte verdwenen. Eind februari zien we in het gebied Valkenhorst nog nauwelijks groepen ganzen, vrijwel overal zien we paartjes grauwe ganzen. Hier en daar is ook al een solitair exemplaar te zien. Op dat moment zijn er namelijk al ganzen aan het broeden. Op 17 februari 2017 vonden we al een eerste ei van een grauwe gans, waarschijnlijk was het geroofd door een vos (W. de Veer & J. van Kessel).

● = een paar grauwe ganzen

Verstoring.

Grauwe ganzen verblijven vaak ook in kleine groepen in waterrijke gebieden en graslanden. Deze soort is wat minder gevoelig voor verstoring dan andere ganzensoorten en bovendien waarschijnlijk minder kwetsbaar bij verdichting van het landschap (Synbiosys – Alterra Wageningen, 2008). Bij windmolens worden voor de grauwe gans verstoringsafstanden gemeld van 50-300 meter, bij wegen 100-150 m en bij gebouwen 100 meter.

Verstoringsbronnen voor de grauwe gans op voedselterreinen zijn vooral landbouwwerkzaamheden, jacht en vliegverkeer zoals laagvliegende sportvliegtuigen en helikopters (Synbiosys – Alterra Wageningen, 2008).

Op de volgende pagina's staan enkele voorbeelden van recente verstoringen door legerhelikopters in het vijvergebied Valkenhorst Valkenswaard. Het betreft hier een zeer waardevol vijvergebied voor broedvogels en niet-broedvogels, een gebied waar beheerders alles in het werk stellen om de rust te waarborgen.

Verstoring 1.

De ganzentellingen in januari en februari 2017 zijn enkele keren ernstig verstoord door legerhelikopters, zodanig ernstig dat hiervan melding wordt gemaakt! Tijdens veldwerk op 25 januari 2017 (14.15 uur) kwam er vanuit het noord-westen een leger helikopter, mogelijk een Cougar transport helikopter, heel laag over de Valkenswaardse Visvijvers, met het gevolg, enorme onrust en paniek, zo'n 325 grauwe ganzen, kolganzen, honderden wilde eenden, slob-eenden, kuifeenden en wintertalingen gingen de lucht in.

25 januari 2017

Verstoring 2.

Op 15 februari 2017 (14.06 uur) komt vanuit noord-west een Chinook Boeing CH-47 helikopter heel laag aanvliegen over de Valkenswaardse visvijvers en vliegt in de richting zuid-oost. Hij was heel goed te fotograferen, hieronder enkele foto's. En opnieuw ontstaat er een enorme paniek onder de watervogels, nog voordat de helikopter precies boven de vijvers zit.

Verstoring 3.

Op 15 februari 2016 (14.59 uur) komt vanuit zuid-oost weer een Chinook Boeing CH-47 helikopter laag aanvliegen over de Valkenswaardse visvijvers en vliegt in de richting noord-west. Er ontstond een enorme paniek onder ganzen en eenden. Misschien was dit hetzelfde toestel als om 14.06 uur? Hieronder de aantallen getelde vogels op die middag. Ook dit toestel was heel goed te fotograferen.

Mogen legerhelikopters zo laag vliegen boven het Natura 2000 gebied Visvijvers Valkenhorst Valkenswaard? Volgens mij moeten ze op een minimale hoogte blijven? Het is volgens mij onverstandig om laag te vliegen boven dit natuurgebied gezien de risico's op een aanvaring met ganzen of eenden. Het is dus wenselijk dat legerhelikopters dit gebied mijden waardoor ze ook geen enkel risico lopen. Indien nodig kan dit probleem alsnog worden gemeld bij de Militaire Vliegbasis Eindhoven?

Knobbelzwaan	2
Grauwe Gans	520
Grote Canadese gans	16
Nijlgans	12
Soepgans	1
grauwe x grote Canadese gans	2
Krakeend	41
Wintertaling	32
Wilde Eend	66
Soepeend	2
Slobeend	22
Tafeleend	52
Kuifeend	96

Overlast door grauwe ganzen.

Wanneer er ernstig overlast ontstaat door grauwe ganzen in natuurgebieden of aangrenzende landbouwgebieden, dan kan men zoeken naar gepaste oplossingen. In het rapport van Berend Voslamber (2010) een Pilotstudie Grauwe Ganzen (*Anser anser*) in het gebied De Deelen, 2007-2009 staan diverse mogelijkheden.

Hij heeft bijvoorbeeld ook onderzoek gedaan naar het uitrasteren van een broedpopulatie Grauwe Ganzen met als doel de populatie te beperken en landbouwschade te verminderen.

In dit interessante SOVON rapport staan voorbeelden van diverse onderzoeken. Met name het habitatbeheer is een van de meer diervriendelijke mogelijkheden, misschien kan dit voor beheerders in de toekomst een oplossing zijn?

Beleven Reusel.

In het natuurgebied Beleven in de gemeente Reusel worden ook erg hoge aantallen grauwe ganzen waargenomen. De pieken in de periode september tot begin oktober zijn toe te schrijven aan trekbewegingen van grauwe ganzen. Deze hoge aantallen in september zien we ook terug in de grafiek van alle waarnemingen in een deel van de Kempen.

1-mei	19	Beleven Geert Webers
3-mei	20	Beleven Leo Reijnierse
19-jun	21	Beleven L.Cuylaerts
8-jul	150	Beleven Piet van Iersel
17-jul	115	Beleven L.Cuylaerts
18-jul	444	Beleven L.Cuylaerts
25-jul	150	Beleven Ton van Egmond
7-aug	500	Beleven L.Cuylaerts
8-aug	500	Beleven L.Cuylaerts
12-aug	200	Beleven Wil Smets
19-aug	300	Beleven Gilbert Loos
15-sep	300	Beleven L.Cuylaerts
16-sep	70	Beleven L.Cuylaerts
21-sep	300	Beleven Jeanne van Dommelen
23-sep	484	Beleven L.Cuylaerts
30-sep	618	Beleven L.Cuylaerts
9-okt	500	Beleven L.Cuylaerts
29-okt	200	Beleven L.Cuylaerts
20-nov	50	Beleven P.v.d. Wielen
30-nov	453	Beleven L.Cuylaerts
1-jan	105	Beleven L.Cuylaerts
15-jan	63	Beleven L.Cuylaerts
29-jan	149	Beleven Louis Cuylaerts
6-feb	25	Beleven W.v.Laer
9-feb	40	Beleven Gert Verbeek
24-feb	75	Beleven Gert Verbeek

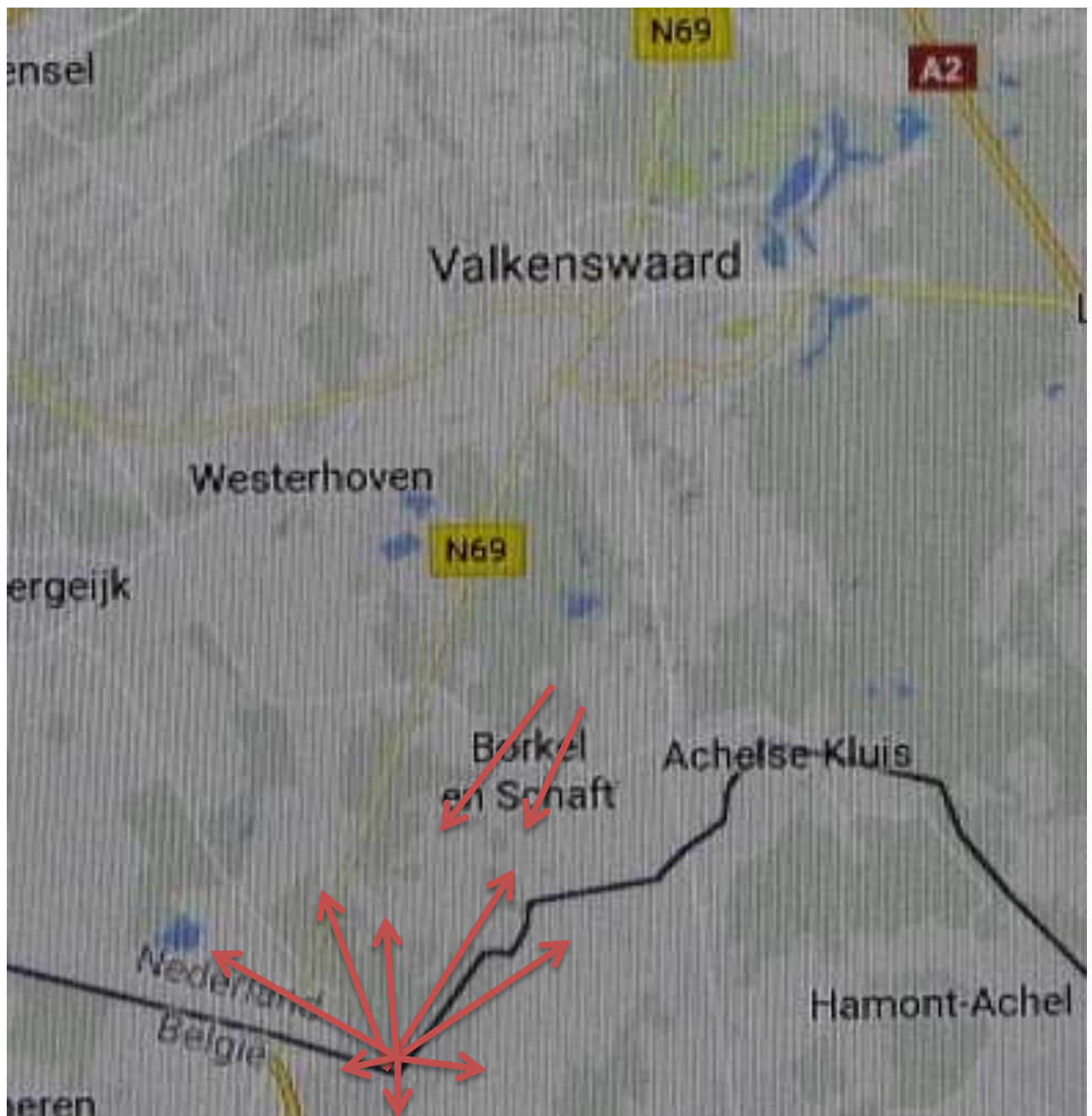
Hageven - Plateaux.

Ook in dit gebied zien we een behoorlijke grote variatie aan totale aantallen pleisterende grauwe ganzen. Ook is het best mogelijk dat er een kleine groep grauwe ganzen vast verblijft in dit gebied en dat er zo nu en dan van elders andere ganzen tijdelijk het gebied bezoeken?

3-mei	7	Plateaux Ben Selten
21-mei	6	Plateaux P.Schuurmans
24-mei	6	Plateaux P.Schuurmans
10-jun	6	Plateaux P.Schuurmans
3-jul	11	Plateaux P.Schuurmans
9-jul	15	Plateaux Oscar en Jolande Balm
9-jul	30	Plateaux Anthony Hollebeke
16-jul	14	Plateaux P.Schuurmans
13-aug	33	Plateaux P.Schuurmans
16-aug	11	Plateaux P.Schuurmans
20-aug	45	Plateaux Ben Smit
24-aug	8	Plateaux Mark Schellekens
16-sep	68	Plateaux P.Schuurmans
19-sep	38	Plateaux Julien Verheijen
16-nov	67	Plateaux J.v.Kessel
22-nov	45	Hageven-Plateaux J.v.Kessel
23-nov	31	Plateaux J.v.Kessel
16-dec	64	Plateaux J.v.Kessel
20-dec	180	Plateaux J.v.Kessel
28-dec	24	Plateaux P.Schuurmans
28-dec	160	Vossenbergt -> Plateaux J.v.Kessel
29-dec	22	Plateaux P.Schuurmans
11-jan	72	Plateaux P.Schuurmans
2-feb	46	Plateaux J.v.Kessel
4-feb	135	Peedijk-> Plateaux Wim-Toos-Jacques
7-feb	40	Plateaux Patrick Schuurmans

Verplaatsingen grauwe ganzen in gebied Plateaux – Hageven.

In het aangrenzende gebied Hageven, broedden in 2015 nog 14 paren grauwe ganzen (P.Schuurmans, 2016), dat is al een behoorlijk hoog aantal. Vanaf het gebied Hageven – Plateaux vliegen groepjes ganzen naar andere gebieden. Ook zien we groepjes ganzen die vanuit het Dommeldal komen aanvliegen richting Plateaux vennen.

Visvijvers Liskes-Maay Bergeijk.

Hoewel er weinig waarnemingen bekend zijn van dit gebied, zien we ook hier weer een behoorlijke grote variatie aan totale aantallen pleisterende grauwe ganzen. Het is best mogelijk dat er een kleine groep grauwe ganzen vast verblijft in dit gebied en dat er zo nu en dan van elders andere ganzen tijdelijk het gebied bezoeken?

15-mei	16	Maay	Ad Maas
6-jun	28	Maay	Rob van Dorland
1-jul	5	Maay	Ad Maas
3-jul	75	Maay	Ad Maas
1-sep	50	Maay	Bram Verlaan
19-sep	115	Maay	Wil Smets
10-okt	26	Maay	Wil Smets
20-dec	200	Maay	Wil Smets
31-jan	230	Liskes	B. Janssen + J. v. Kessel
		Maay	Bergeijk Coen van
4-feb	83	Decraen	
14-feb	95	Liskes	B. Janssen + J. v. Kessel
27-feb	38	Maayerheide	Wil Smets

Soerendonks Goor - Patersgronden.

Oktober 2016 vogeltelpost Patersgronden: in de vroege ochtend regelmatig gezien dat een groep grauwe ganzen laag over de heide vliegt van Biesven Patersgronden, in een rechte lijn naar het Soerendonks Goor.

Soerendonks Goor

1-mei	10	Soerendonks Goor Erik van Gessel
15-sep	50	Soerendonks Goor R. van Hiele
19-sep	145	Soerendonks Goor M.Pennings
6-nov	210	Soerendonks Goor R.Meex
12-nov	240	Soerendonks Goor M.Pennings
30-nov	360	Soerendonks Goor M.Pennings
9-dec	82	Soerendonks Goor P.Schuurmans
17-dec	105	Soerendonks Goor M.Pennings
18-dec	270	Strijperheg M.Pennings
18-dec	125	Soerendonks Goor J.v.Kessel
18-jan	360	Soerendonks Goor M.Pennings
27-jan	85	Soerendonks Goor J.v.Kessel
29-jan	375	Goor Soerendonk J.v.Kessel e.v.a.
6-feb	100	Soerendonks Goor Martin Pennings
28-feb	59	Soerendonk Martin Pennings

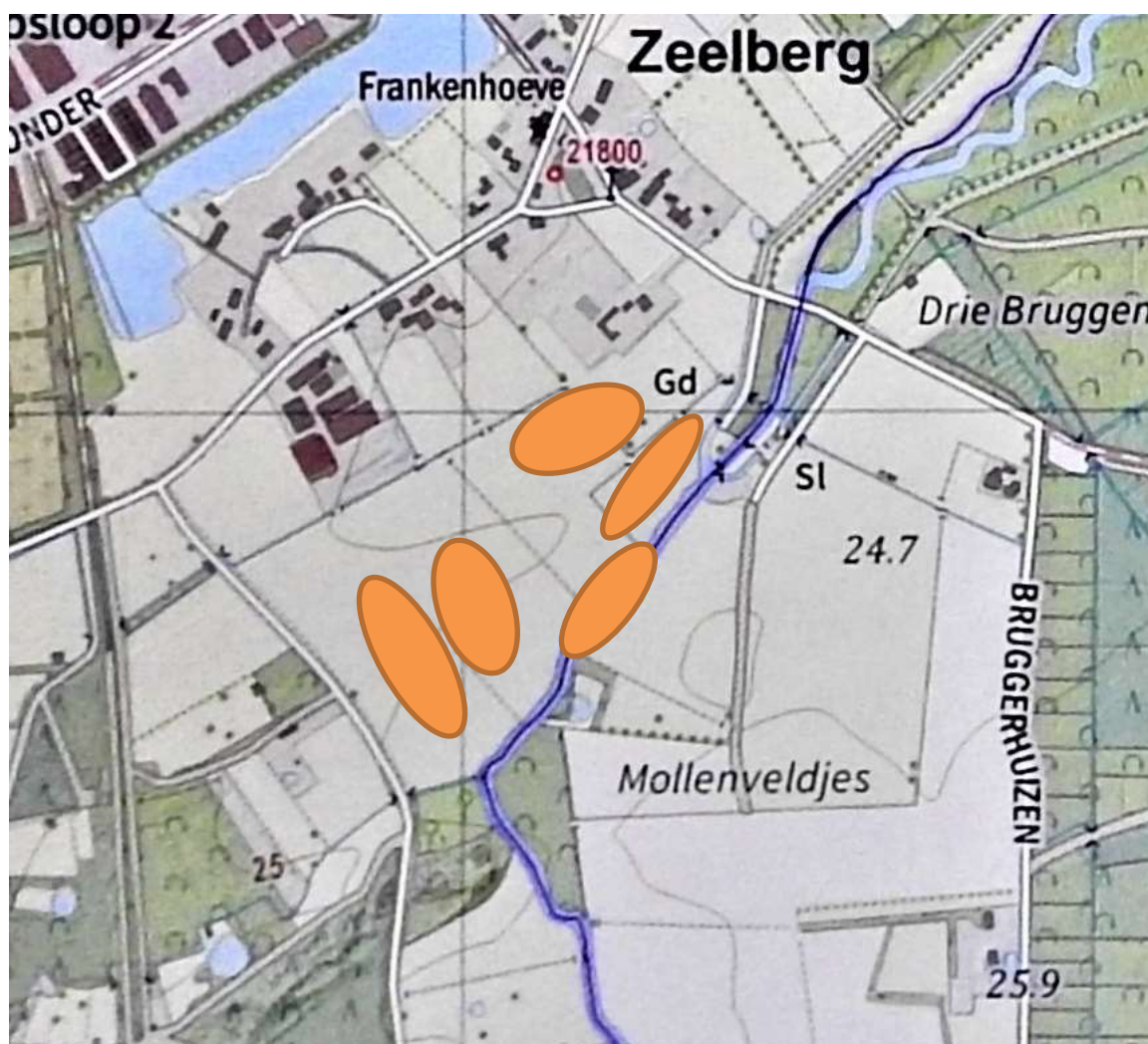
18 december 2016 Soerendonks Goor: een natuurgebied waar bijna altijd een aantal grauwe ganzen verblijven. Deze ganzen fourageren aan de noord-oost en oostelijk gelegen graslanden.

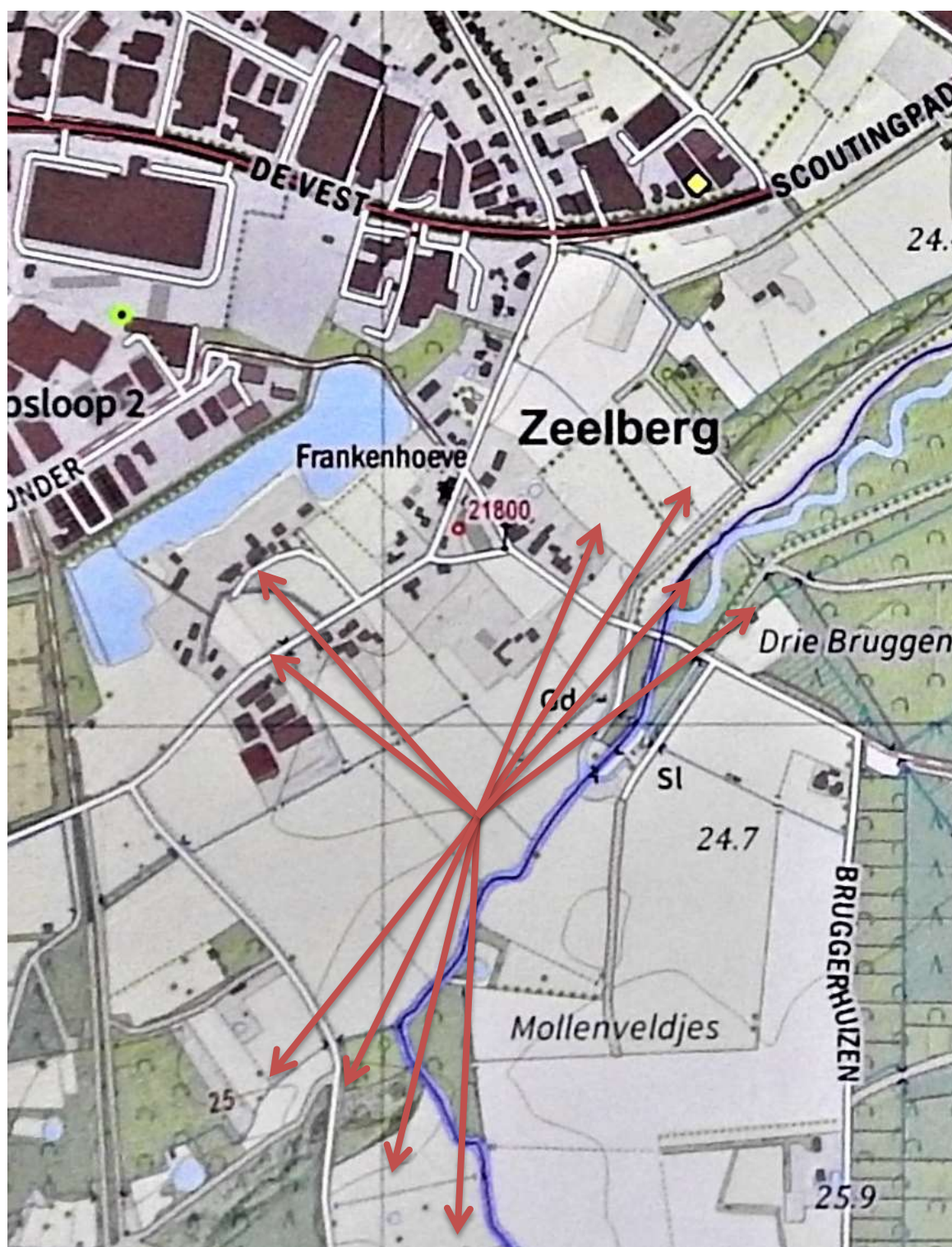
Tongelreep Drie Bruggen Valkenswaard.

Deze locatie ligt op slechts enkele kilometers van de Visvijvers Valkenswaard. Het gebied is al jaren vooral bekend vanwege een grote groep overwinterende grote Canadese ganzen. Hieronder een overzicht met aantallen grauwe ganzen.

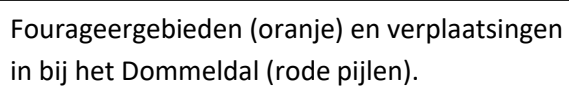
9-aug	150	Tongelreep V/Waard	R.van Hiele
10-dec	7	Drie Bruggen Valk.	J.v.Kessel
11-dec	3	Drie Bruggen Valk.	J.v.Kessel
21-dec	6	Drie Bruggen Valk.	J.v.Kessel
15-jan	8	Drie Bruggen Valkenswaard	J.v.Kessel
15-jan	29	Tongelreep	M.Pennings
18-jan	218	Tongelreep midden	M.Pennings
20-jan	380	Drie Bruggen Valkenswaard	J.v.Kessel
26-jan	15	Drie Bruggen V'Waard	J.v.Kessel
2-feb	18	Tongelreep Bruggerhuizen	J.v.Kessel
8-feb	10	Tongelreep midden	M.Pennings

Tongelreep Drie Bruggen 2016-2017, vliegbewegingen grauwe ganzen.

In dit deel van de Dommel zien we veel verplaatsingen op de rivier zelf, maar ook naar de Hanevoetplas en naar grasvelden in de Klotputten.

Literatuur.

Anonymus, 2008. Grauwe gans. Synbiosys – Alterra Wageningen.

Ebbinge B.S., Müskens G.J.D.M., Oord J.D., Beintema A.J. & van den Brink N.W., 2000. Stuurbaarheid van ganzen door verjaging en flankerende jacht rondom het ganzenopvanggebied Oost-Dongeradeel (Friesland) in 1999-2000. Alterra-rapport 128. Alterra, Wageningen.

Koffijberg K., Voslamber B. & van Winden E., 1997. Ganzen en zwanen in Nederland: overzicht van pleisterplaatsen in de periode 1985-94. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Kessel, J. van, 2015. Grote Canadese ganzen in het Dommeldal en omgeving. Aantallen en individuele herkenning.

Kessel, J. van, 2016. Grote Canadese ganzen in 2016 verspreiding en terugmeldingen.

Kolsters, J., P.Wouters, 2016. Broedvogelinventarisatie Visvijvers oost Valkenswaard. Vogelwerkgroep de Kempen.

Lemaire, A.J.J. en P. Wiersma, 2011. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Risicoanalyse van geïntroduceerde ganzensoorten in Nederland. SOVON informatierapport 2010-06. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Maat, B., 2014. Het broedsucces van de grauwe gans en de grote Canadese gans in Het Verdrongen Land van Saeftinghe. Hogeschool Van Hall Larenstein.

Schuurmans, P., 2016. Verslag vogelmonitoring Hageven 2015.

Voslamber B., 1989. Foerageergebieden van de Dollardganzen. Rapport. Provinciaal Planologische Dienst, Groningen.

Voslamber, B. 2007. Overleving van Grauwe Ganzenfamilies langs de Axelse Kreek in 2007. SOVON Onderzoeksrapport 2007/08. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Voslamber, B. & van Bracht, M., 2008. *Grauwe Ganzen Axelse Kreek 2008*. SOVON Onderzoeksrapport 2008/16. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Voslamber, B. & Eradus, K., 2007. *Grauwe Ganzen in het werkgebied van de VWG Rijk van Nijmegen deel 1: aantallen en verspreiding*. Mourik 33(1): 21-29.

Voslamber, B. & van Turnhout, C., 2008. *Invloed van terreinbeheer op het wel en wee van Grauwe Ganzen in de Ooijpolder*. Limosa 81: 74-76.

Voslamber, B. , van der Jeugd, H., & Koffijberg, K., 2007. *Aantallen, trends en verspreiding van overzomerende ganzen in Nederland*. Limosa 80: 1-17.

Voslamber, B., van der Jeugd, H.P., & Koffijberg, K., 2010. *Broedende ganzen in Nederland*. De Levende Natuur 111: 40-44.

Voslamber, B., van Turnhout, & Willems F., 2004. *Effecten van aantalsregulatie op overzomerende Grauwe Ganzen*. SOVON-onderzoeksrapport 2004/12. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Voslamber, B., van Winde, E., & Koffijberg, K., 2004. *Atlas van ganzen, zwanen en Smienten in Nederland*. SOVON-onderzoeksrapport 2004/08. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek- Ubbergen.

Voslamber B. 2010. *Pilotstudie Grauwe Ganzen (Anser anser) De Deelen, 2007-2009*. Onderzoek naar het uitrasteren van een broedpopulatie Grauwe Ganzen met als doel de populatie te beperken en landbouwschade te verminderen. SOVON-onderzoeksrapport 2010/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, [Nijmegen](#).

Bijlage 1.

Bron: waarnemingen van Waarneming.nl en van Jacques van Kessel.

Grauwe gans 2016 - 2017

1-mei	4	Visvijvers V'Waard Michel Nieuwelink
1-mei	10	Soerendonks Goor Erik van Gessel
1-mei	19	Beleven Geert Webers
3-mei	20	Beleven Leo Reijnierse
3-mei	7	Plateaux Ben Selten
6-mei	100	Strabrechtse heide Andre van der Aa
14-mei	9	Grootmeer Vessem M.Sloendregt
15-mei	16	Maay Ad Maas
21-mei	6	Plateaux P.Schuurmans
24-mei	6	Plateaux P.Schuurmans
6-jun	28	Maay Rob van Dorland
12-jun	9	Klotputten Jacques van Kessel
10-jun	6	Plateaux P.Schuurmans
19-jun	21	Beleven L.Cuylaerts
21-jun	9	Karperdonkse Plas
25-jun	23	Landschotse heide J.v.Gestel
25-jun	63	Strabrechtse heide Joep Tomlow
26-jun	10	Strabrechtse heide Jos Swinkels
1-jul	5	Maay Ad Maas
3-jul	75	Maay Ad Maas
3-jul	11	Plateaux P.Schuurmans
3-jul	60	Strabrechtse heide Andre van der Aa
5-jul	9	Klotputten Hans Hermans
5-jul	18	Karperdonkse Plas J.van Kessel
9-jul	15	Plateaux Oscar en Jolande Balm
8-jul	150	Beleven Piet van Iersel
9-jul	30	Greveschutven Marcel Verheijen
9-jul	30	Plateaux Anthony Hollebeke
10-jul	20	Strabrechtse heide Iwein v.Caelenberg
16-jul	14	Plateaux P.Schuurmans
16-jul	49	Groote Heide Leende M.Pennings
17-jul	115	Beleven L.Cuylaerts
18-jul	444	Beleven L.Cuylaerts
22-jul	45	Strabrechtse Heide Ton van Haren
25-jul	150	Beleven Ton van Egmond
27-jul	5	Groot Malpieven J.v.Kessel
5-aug	200	Groote Heide Leende M.Soendregt
7-aug	30	Landschotse heide M.Sloendregt
7-aug	500	Beleven L.Cuylaerts
8-aug	500	Beleven L.Cuylaerts

9-aug	150 Tongelreep V/Waard R.van Hiele
12-aug	200 Beleven Wil Smets
13-aug	33 Plateaux P.Schuurmans
14-aug	100 Goorven Rob van Dorland
15-aug	250 Groote Heide Leende M.Pennings
16-aug	11 Plateaux P.Schuurmans
17-aug	100 Flaesven Marc v.Bijsterveldt
18-aug	20 Genneperparken Francoise Harmze
19-aug	300 Beleven Gilbert Loos
19-aug	19 Groot Malpieven J.v.Kessel
20-aug	45 Plateaux Ben Smit
22-aug	66 Grafven Wim Hallink
24-aug	8 Plateaux Mark Schellekens
26-aug	20 Genneperparken Francoise Harmze
26-aug	6 Groot Malpieven J.v.Kessel
1-sep	50 Maay Bram Verlaan
10-sep	250 Grafven Claudia van Luxemborg
12-sep	200 Strabrechtse Heide Peter Nijskens
13-sep	500 Goorven Utrecht Pieter Wouters
15-sep	50 Soerendonks Goor R. van Hiele
15-sep	300 Beleven L.Cuylaerts
16-sep	11 Kempervennen Dennis van de Waart
16-sep	70 Beleven L.Cuylaerts
16-sep	68 Plateaux P.Schuurmans
19-sep	38 Plateaux Julien Verheijen
19-sep	115 Maay Wil Smets
19-sep	145 Soerendonks Goor M.Pennings
21-sep	300 Beleven Jeanne van Dommelen
23-sep	484 Beleven L.Cuylaerts
30-sep	618 Beleven L.Cuylaerts
30-sep	19 Groote Heide Heeze J.v.Kessel
3-okt	45 Flaesven Titia van Heusden
4-okt	13 Klotputten H.Hermans
5-okt	55 Keijenhurk M.Sloendregt
6-okt	22 Groote Heide Heeze J.v.Kessel
9-okt	500 Beleven L.Cuylaerts
9-okt	4 Groote Heide Heeze J.v.Kessel
10-okt	26 Maay Wil Smets
13-okt	560 Beleven L.Cuylaerts
20-okt	300 Beuven Robert van Hiele
26-okt	43 Beeken Westerhoven J.v.Kessel
29-okt	200 Beleven L.Cuylaerts
31-okt	75 Flaesven E.Geudens
6-nov	50 Budel Dorplein R.Meex
6-nov	210 Soerendonks Goor R.Meex
10-nov	45 Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel

12-nov	150 Soerendonks Goor R.Meex
12-nov	240 Soerendonks Goor M.Pennings
16-nov	67 Plateaux J.v.Kessel
19-nov	70 Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
20-nov	50 Beleven P.v.d. Wielen
20-nov	80 Landschotse heide M.Sloendregt
20-nov	14 Hanevoetplas J.v.Kessel
21-nov	65 Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
22-nov	45 Hageven-Plateaux J.v.Kessel
23-nov	31 Plateaux J.v.Kessel
24-nov	38 Vlasrootvennen J.v.Kessel
29-nov	6 Kempervennen Dennis van de Waart
30-nov	300 Visvijvers V'Waard M.Sloendregt
30-nov	453 Beleven L.Cuylaerts
30-nov	360 Soerendonks Goor M.Pennings
1-dec	400 Visvijvers V'Waard M.Pennings
3 dec.	84 Vlasrootvennen J.v.Kessel
3-dec	250 Budel Dorplein R.Meex
4-dec	32 Genneperparken J.v.Kessel
4-dec	13 Klotputten J.v.Kessel
5-dec	16 Klotputten J.v.Kessel
6-dec	35 Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
9-dec	21 Hanevoetplas J.v.Kessel
9-dec	82 Soerendonks Goor P.Schuurmans
10-dec	85 Gastel P.Schuurmans
10-dec	7 Drie Bruggen Valk. J.v.Kessel
11-dec	42 Venbergen J.v.Kessel
11-dec	3 Drie Bruggen Valk. J.v.Kessel
12-dec	16 Klotputten J.v.Kessel
16-dec	64 Plateaux J.v.Kessel
17-dec	105 Soerendonks Goor M.Pennings
18-dec	270 Strijperheg M.Pennings
18-dec	125 Soerendonks Goor J.v.Kessel
19-dec	45 Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
19-dec	62 Laagveld J.v.kessel
19-dec	155 Veeven Groote Heide J.v.Kessel
20-dec	200 Maay Wil Smets
20-dec	180 Plateaux J.v.Kessel
21-dec	6 Drie Bruggen Valk. J.v.Kessel
21-dec	9 Genneperparken J.v.Kessel
21-dec	8 High Tech Campus J.v.Kessel
21-dec	17 Klotputten J.v.Kessel
23-dec	60 Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
24-dec	40 Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
24-dec	90 Groot Malpieven J.v.Kessel
27-dec	79 Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel

27-dec	48 Vlasrootvennen J.v.Kessel
28-dec	24 Plateaux P.Schuurmans
28-dec	160 Vossenbergh -> Plateaux J.v.Kessel
29-dec	22 Plateaux P.Schuurmans
29-dec	55 Dommelbeemd Veldh. J.v.Kessel
30-dec	30 Heesterakker M.Verheijen
30-dec	95 Dommelbeemd Veldhoven J.v.Kessel
1-jan	105 Beleven L.Cuylaerts
1-jan	25 H.Dunantpark W.Hallink
3-jan	10 Malpie R. van Straaten
5-jan	47 klotputten en drie bruggen J.v.Kessel
6-jan	18 klotputten J.v.Kessel
7-jan	9 visvijver Vlasroot J.v.Kessel
10-jan	160 Malpie en Dommel Veldh. J.v.Kessel
11-jan	44 klotputten+Campus+Gennip J.v.Kessel
11-jan	72 Plateaux P.Schuurmans
14-jan	200 Visvijvers V'Waard Wil de Veer
14-jan	33 Rundal Veldhoven J.v.Kessel
15-jan	8 Drie Bruggen Valkenswaard J.v.Kessel
15-jan	350 Tongelreep Visvijvers M.Pennings
15-jan	29 Tongelreep M.Pennings
15-jan	63 Beleven L.Cuylaerts
17-jan	300 Visv. V'Waard west Rene v.Gompel
18-jan	360 Soerendonks Goor M.Pennings
18-jan	218 Tongelreep midden M.Pennings
20-jan	380 Drie Bruggen Valkenswaard J.v.Kessel
20-jan	460 Visv.V'Waard west J.v.Kessel
21-jan	72 Klotputten Ehv. J.v.Kessel+Wim+Toos
23-jan	265 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
25-jan	252 Nuenen-Vaarle Kees van de Ven
25-jan	325 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
26-jan	15 Drie Bruggen V'Waard J.v.Kessel
26-jan	435 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
27-jan	85 Soerend.Goor J.v.Kessel
27-jan	240 Visvijver V'Waard J.v.Kessel
28-jan	510 Visvijvers V'Waard west J.v.Kessel
29-jan	375 Goor Soerend. (Gerben-Eric-Albert-Jacq
29-jan	270 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
29-jan	149 Beleven Louis Cuylaerts
31-jan	230 Liskes B.Janssen + J.v.Kessel
31-jan	430 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
1-feb	170 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
1-feb	96 Patersgronden J.v.Kessel
1-feb	59 Dommeldal gemaal J.v.Kessel
1-feb	5 Groot Meer Hans Hermans
2-feb	46 Plateaux J.v.Kessel

2-feb	18 Tongelreep Bruggerhuizen J.v.Kessel
2-feb	260 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
3-feb	6 Hanevoet Dommeldal J.v.Kessel
3-feb	50 Keijenhurk Peter Janssen
4-feb	135 Peedijk -Plateaux Wim-Toos-Jacques
4-feb	83 Maay Bergeijk Coen van Decraen
5-feb	85 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
5-feb	60 Groot Malpieven J.v.Kessel
6-feb	26 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
6-feb	25 Beleven W.v.Laer
6-feb	100 Soerendonks Goor Martin Pennings
6-feb	4 Visvijvers laagte oost J.v.Kessel
7-feb	40 Plateaux Patrick Schuurmans
8-feb	10 Tongelreep midden M.Pennings
9-feb	40 Beleven Reusel Gert Verbeek
11-feb	75 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
12-feb	148 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
14-feb	395 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
15-feb	510 Visvijvers Leenderweg J.v.Kessel
16-feb	14 Groot Malpieven J.v.Kessel
16-feb	2 Vaarvennen J.v.Kessel
17-feb	265 Visvijver V'Waard J.v.Kessel
18-feb	30 Dommel Ph.Visvijver J.v.Kessel
18-feb	290 Visvijver V'Waard J.v.Kessel
19-feb	245 Visvijver V'Waard J.v.Kessel
21-feb	425 Visvijver V'Waard J.v.Kessel
24-feb	75 Beleven Gert Verbeek
24-feb	195 Visvijver V'Waard J.v.Kessel
25-feb	18 Gr.Malpieven Jacq+Wim+Toos
26-feb	92 Visvijver V'Waard J.v.Kessel
27-feb	161 Visvijver V'Waard J.v.Kessel
27-feb	38 Maayerheide Wil Smets
28-feb	59 Soerendonk Martin Pennings

Bijlage 2. Grauwe gans Visvijvers Valkenhorst Valkenswaard.

V'Waard west grauwe gans

1-mei	4	Visvijvers V'Waard Michel Nieuwelink
9-jul	30	Greveschutven Marcel Verheijen
9-aug	150	Tongelreep V'Waard R.van Hiele
30-nov	300	Visvijvers V'Waard M.Sloendregt
1-dec	400	Visvijvers V'Waard M.Pennings
15-jan	350	Tongelreep Visvijvers M.Pennings
17-jan	300	Visv. V'Waard west Rene v.Gompel
20-jan	460	Visv.V'Waard west J.v.Kessel
23-jan	265	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
25-jan	325	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
26-jan	435	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
27-jan	240	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
28-jan	510	Visvijvers V'Waard west J.v.Kessel
29-jan	270	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
31-jan	430	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
1-feb	170	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
2-feb	260	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
5-feb	85	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
6-feb	30	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
11-feb	75	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
12-feb	144	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
14-feb	160	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
15-feb	510	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
17-feb	265	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
18-feb	290	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
19-feb	245	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
21-feb	425	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
24-feb	195	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
26-feb	92	Visvijver V'Waard J.v.Kessel
27-feb	161	Visvijver V'Waard J.v.Kessel

Bijlage 3. Waarnemingen Nijlgans.

In onze regio zien we geen grote aantallen broedparen in of rond natuurgebieden. Er zijn wel enkele locaties waar grote groepen worden gezien:

Visvijvers Valkenswaard.

Slechts enkele broedparen. In de winterperiode 5-31 stuks waargenomen.

17 februari 2017 20 stuks Grevenschutven.

3 maart 2017 31 stuks Grevenschutven.

Hageven.

2 broedparen Hageven (Patrick Schuurmans, 2016) , daarnaast zien we heel soms wat grotere aantallen bij elkaar.

Peedijk oostelijk van Dommeldal Horsten en Putten.

26 januari 2017 36 stuks.

2 februari 2017 79 stuks noord-oost van Hageven – Horsten Z.O.

4 februari 2017 95 stuks noord-oost van Hageven – Horsten Z.O.

Beeken Beekloop Westerhoven.

22 november 2016 140 stuks.

2 december 2016 115 stuks.

16 december 2016 44 stuks.

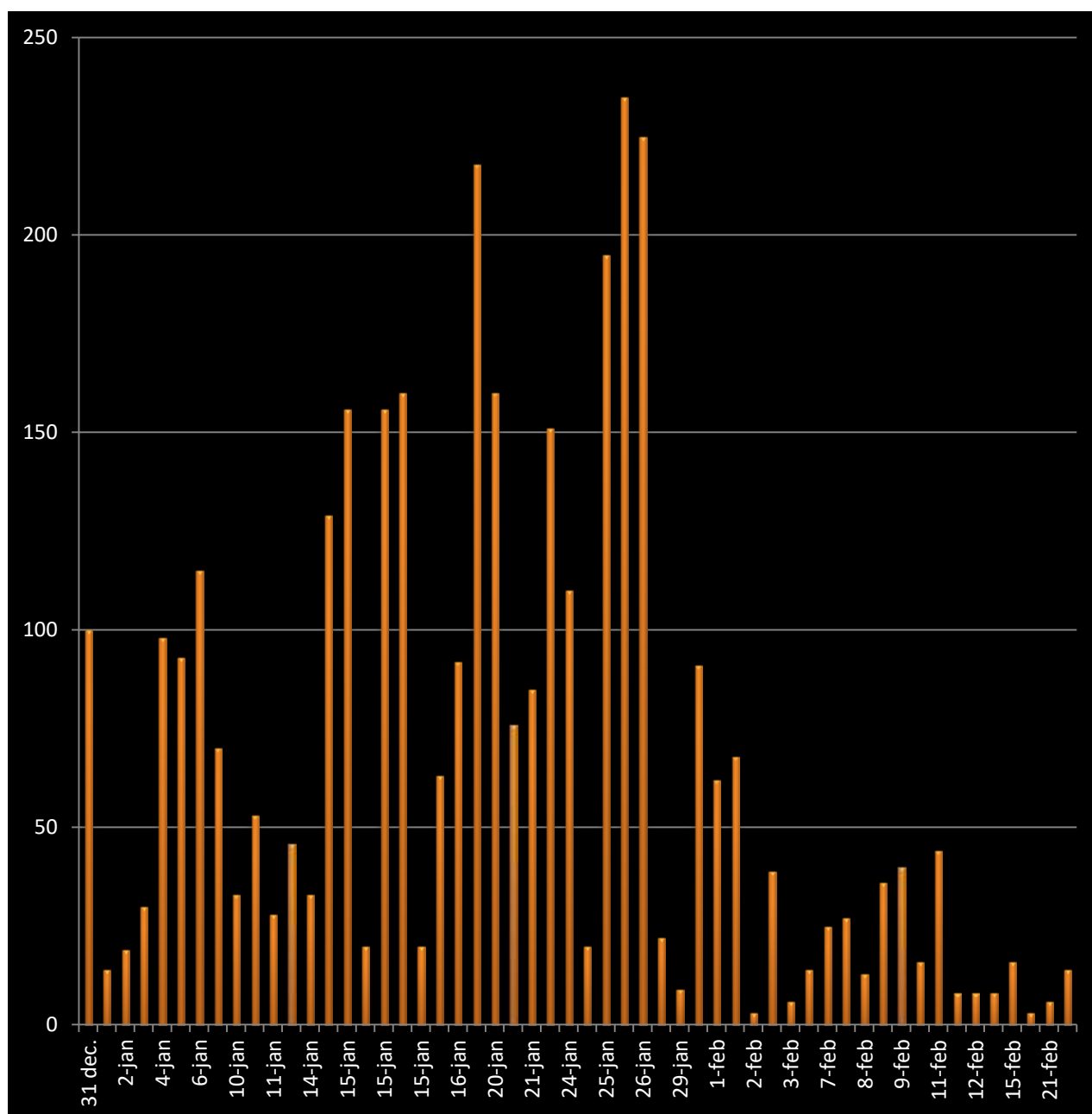
20 december 2016 19 stuks.

In het najaar van 2014 ook een keer een groep van 85 stuks gezien in het gebied.

Bijlage 4. Waarnemingen Grote Canadese gans.

Grote Canadese gans 1 januari 2017 – 21 februari 2017 in de regio. De totale aantallen lopen op tot eind januari. In februari zien we veel lagere aantallen, misschien dat een deel van de overwinterende ganzen al is vertrokken naar de broedgebieden.

Waarnemingen grote Canadese ganzen.

31 dec.	100	Goorven Bep Janssen – Wilma Meurs
1-jan	14	Genneper Parken J.v.Kessel
2-jan	19	Genneper Parken Sjak Gielen
3-jan	30	Malpieheide R. van Straaten
4-jan	98	Klotputten J.v.Kessel
5-jan	93	Drie Bruggen J.v.Kessel
6-jan	115	Klotputten J.v.Kessel
7-jan	70	Hanevoet J.v.Kessel
10-jan	33	Malpie Dommel Wilma-Bep-J.v.Kessel
10-jan	53	Tongelreep midden Martin Pennings
11-jan	28	Campus Gennepe J.v.Kessel
11-jan	46	Plateaux Patrick Schuurmans
14-jan	33	Rundal Vhn. Jvk + Wim D + T.Deeben
14-jan	129	Tongelreep midden Martin Pennings
15-jan	156	Tongelreep midden Martin Pennings
15-jan	20	Visvijver V'Waard M. Pennings
15-jan	156	Drie Bruggen V'Waard Rene v.Gompel
15-jan	160	Drie Bruggen J.v.Kessel
15-jan	20	Visvijver V'Waard Rene van Gompel
15-jan	63	Beleven L.Cuylaerts
		Klotputten + H.Putten J.v.K +
16-jan	92	W.Deeben
18-jan	218	Tongelreep midden Martin Pennings
20-jan	160	Drie Bruggen J.v.Kessel
20-jan	76	Beleven L.Cuylaerts
21-jan	85	Klotputten J.v.Kessel
22-jan	151	Kempervennen Rene v. Gompel
24-jan	110	Drie Bruggen J.v.Kessel
24-jan	20	Rundal Veldhoven Wil Smets
25-jan	195	Drie Bruggen J. van Kessel
26-jan	235	Tongelreep midden Martin Pennings
26-jan	225	Drie Bruggen V'Waard J. van Kessel
28-jan	22	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
29-jan	9	Beleven Louis Cuylaerts
31-jan	91	wandelaar Genneper Parken Ehv
1-feb	62	Drie Bruggen V'Waard J.v.Kessel
1-feb	68	Tongelreep midden M.Pennings
2-feb	3	Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
3-feb	39	Dommel Eindhoven J.v.Kessel
3-feb	6	Malpieheide Wil Smets
4-feb	14	Meerhoven Wilma Meurs
7-feb	25	Beleven Reusel W.van Laer
8-feb	27	Rundal Witven J.v.Kessel
8-feb	13	Tongelreep midden M.Pennings

9-feb	36 Beleven Reusel Gert Verbeek
9-feb	40 Eindhoven Dommel J.v.Kessel
10-feb	16 Plateaux Patrick Schuurmans
11-feb	44 Klotputten J.v.Kessel
11-feb	8 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
12-feb	8 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
14-feb	8 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
15-feb	16 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel Visv. V'Waard J.v.Kessel + W. de
17-feb	3 Veer
21-feb	6 Visvijvers V'Waard J.v.Kessel
21-feb	14 Gr.Malpieven B.Janssen + J.v.Kessel

Gemerkte ganzen.

In 2015 en 2016 zijn op de Karperdonkse Plas in Eindhoven groepen grote Canadese ganzen geringd door Berend Voslamber (SOVON – Geese.org.) en ook voorzien van een donkergroene nekring met opschrift. De lettercodes op deze nekringen zijn gemakkelijk af te lezen. Met een aantal leden van de Vogelwerkgroep de Kempen hebben wij geholpen tijdens de ringwerkzaamheden. In onderstaande terugmeldingen staan ook een meldingen van de Visvijvers Valkenhorst Valkenswaard. Verder opvallend veel terugmeldingen van de Tongelreep Drie Bruggen, dat is slechts 2,5 km. verwijderd van de Visvijvers Valkenhorst Valkenswaard.

Code: Halsband donkergroen : RRP, Pootring (Metaal) : NLA-9009937 Canadese Gans
Ringdatum: 07.07.2016 Geslacht: M Leeftijd: A
Ringlocatie: Karpendonkse Plas, Eindhoven Breedte (N): 51 27 14 Lengte (O) (- = West): 5 29 56

Datum Plaats Prov. Land Breedte (N) Lengte (O) Waarnemers Gepaard met Aantal Opmerkingen
(- = West) jongen

07.07.2016 Karpendonkse Plas, Eindhoven Noord-Brabant NL 51 27 14 5 29 56 Berend Voslamber

21.07.2016 Eindhoven, Karpendonkse Plas. Noord-Brabant NL 51 27 22 5 29 58 H. Verhagen

20.11.2016 Westerhoven Kempervennen Noord-Brabant NL 51 19 41 5 25 22 Jacques van Kessel wrn.
R.v.Gompel samen met 189 Can. ganzen.

27.11.2016 Westerhoven Noord-Brabant NL 51 19 40 5 25 25 René ongepaard.

09.12.2016 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 06 5 28 26 Jacques van Kessel samen met 83 Gr.Can. ganzen

10.12.2016 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 14 5 28 35 Jacques van Kessel

11.12.2016 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 12 5 28 32 Jacques van Kessel

18.12.2016 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 06 5 28 28 Jacques van Kessel

19.12.2016 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 06 5 28 27 Jacques van Kessel samen met 67 grote Canadese ganzen.

22.12.2016 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 09 5 28 24 Jacques van Kessel

05.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 14 5 28 34 Jacques van Kessel

15.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 10 5 28 32 Jacques van Kessel wrn. Rene van Gompel

15.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Noord-Brabant NL 51 20 07 5 28 28 Jacques van Kessel

20.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 12 5 28 32 Jacques van Kessel

25.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 12 5 28 32 Jacques van Kessel samen met 194 grote Canadese ganzen.

26.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 12 5 28 33 Jacques van Kessel samen met 225 grote Canadese ganzen.

28.01.2017 Valkenswaard Visvijvers west Noord-Brabant NL 51 21 21 5 29 15 Jacques van Kessel samen met 22 Grote Canadese ganzen.

01.02.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 14 5 28 33 Jacques van Kessel samen met 62 grote Canadese ganzen.

Code: Halsband donkergroen : DEX, Pootring (Metaal) : NLA-8062693 Canadese Gans
Ringdatum: 07.07.2016 Geslacht: F Leeftijd: A
Ringlocatie: Karpendonkse Plas, Eindhoven Breedte (N): 51 27 14 Lengte (O) (- = West): 5 29 56

Datum Plaats Prov. Land Breedte (N) Lengte (O) Waarnemers Gepaard met Aantal Opmerkingen

(- = West) jongen

07.07.2016 Karpendonkse Plas, Eindhoven Noord-Brabant NL 51 27 14 5 29 56 Berend Voslamber

17.07.2016 Eindhoven, Karpendonkse Plas. Noord-Brabant NL 51 27 21 5 29 58 H. Verhagen

21.07.2016 Eindhoven, Karpendonkse Plas. Noord-Brabant NL 51 27 22 5 29 58 H. Verhagen

11.12.2016 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 12 5 28 32 Jacques van Kessel

05.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 14 5 28 34 Jacques van Kessel

15.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 10 5 28 32 Jacques van Kessel wrn. Rene van Gompel

15.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 07 5 28 28 Jacques van Kessel samen met 109 grote Canadese ganzen,

20.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 12 5 28 32 Jacques van Kessel

25.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 12 5 28 32 Jacques van Kessel

26.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 12 5 28 33 Jacques van Kessel

28.01.2017 Valkenswaard Visvijvers west Noord-Brabant NL 51 21 21 5 29 15 Jacques van Kessel
Samen met 22 grote Canadese ganzen.

01.02.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 14 5 28 33 Jacques van Kessel

Code: Halsband donkergroen : DHU, Pootring (Metaal) : NLA-8062706 Canadese Gans
Ringdatum: 07.07.2016 Geslacht: F Leeftijd: A
Ringlocatie: Karpendonkse Plas, Eindhoven Breedte (N): 51 27 14 Lengte (O) (- = West): 5 29 56

Datum Plaats Prov. Land Breedte (N) Lengte (O) Waarnemers Gepaard met Aantal Opmerkingen
(- = West) jongen

07.07.2016 Karpendonkse Plas, Eindhoven Noord-Brabant NL 51 27 14 5 29 56 Berend Voslamber

17.07.2016 Eindhoven, Karpendonkse Plas. Noord-Brabant NL 51 27 21 5 29 58 H. Verhagen

16.09.2016 Westerhoven, Centerparcs Kempervennen

Noord-Brabant NL 51 19 46 5 25 13 Dennis Rechts metalen pootring

27.11.2016 Westerhoven Noord-Brabant NL 51 19 47 5 25 21 René Gepaard vrouwtje?

11.12.2016 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 12 5 28 32 Jacques van Kessel samen met 105 Gr.Canadese ganzen

18.12.2016 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 06 5 28 28 Jacques van Kessel

22.12.2016 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 09 5 28 24 Jacques van Kessel samen met 94 grote Canadese ganzen

15.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 07 5 28 28 Jacques van Kessel

20.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 12 5 28 32 Jacques van Kessel met 159 gr.Can.ganzen +380 grauwe ganzen

26.01.2017 Valkenswaard weilanden Tongelreep Drie Bruggen Noord-Brabant NL 51 20 12 5 28 33 Jacques van Kessel

28.01.2017 Valkenswaard Visvijvers west Noord-Brabant NL 51 21 21 5 29 15 Jacques van Kessel

Code: Pootringen (Gekleurd) : G453, Pootring (Metaal) : 9009940 Canadese Gans
Ringdatum: 07.07.2016 Geslacht: M Leeftijd: A
Ringlocatie: Karpendonkse Plas, Eindhoven Breedte (N): 51 27 14 Lengte (O) (- = West): 5 29 56

Datum Plaats Prov. Land Breedte (N) Lengte (O) Waarnemers Gepaard met Aantal Opmerkingen
(- = West) jongen

07.07.2016 Karpendonkse Plas, Eindhoven Noord-Brabant NL 51 27 14 5 29 56 Berend Voslamber

21.12.2016 Eindhoven Dommel Gennepervennen zuid Noord-Brabant NL 51 25 12 5 28 10 Jacques van Kessel

15.02.2017 Valkenswaard Visvijvers west Noord-Brabant NL 51 21 26 5 28 53 Jacques van Kessel samen met 16 gr.Can ganzen+div.grauwe ganzen.

Bijlage 5. Waarnemingen Indische gans.

Indische gans.

Een heel weinig voorkomende soort. In januari en februari 2016 een exemplaar regelmatig gezien op de Visvijvers Valkenswaard. Enkele jaren geleden in het najaar twee exemplaren gezien op de Plateaux vennen.

Bijlage 6. Waarnemingen Valkenhorst.

Jacques van Kessel

	vijver vogelkijkhut ganzen een groep	vijver vogelkijkhut ganzen groep	vijver vogelkijkhut paartjes vorming	vijver vogelkijkhut paartjes vorming	vijver vogelkijkhut paartjes vorming
Visvijver west 11 febr. 2017	koude periode ijs	koud ijs + wak	iets zachter	zachter	zachter
Datum	20 jan.2017	26 jan.2017	11 febr. 2017	12 febr. 2017	14 febr.
Fuut	0	0	1	2	2
Aalscholver	3	5	0	4	3
Roerdomp	1	0	0	0	0
Grote Zilverreiger	1	1	1	1	1
Blauwe Reiger	2	1	0	1	0
Knobbelzwaan	6	4	0	0	2
Grauwe Gans	510	435	75	148	160
Kolgans	110	80	0	0	4
Grote Canadese gans	22	20	16	8	8
Indische gans	1	1	1	0	0
Nijlgans	2	2	0	2	2
Soepgans	2	1	1	1	1
grauwe x grote Canadese gans	2	2	0	0	0
Krakeend	32	44	12	80	62
Wintertaling	12	39	19	9	15
Wilde Eend	120	155	46	160	95
Soepeend	2	1	1	1	1
Slobeend	16	41	58	52	41
Tafeleend	18	72	40	86	69
Kuifeend	46	42	35	50	48
Waterral	2	0	1	0	0
Meerkoet	70	59	29	11	13
Kievit	0	0	0	0	0
Kokmeeuw	95	0	0	0	0
Stormmeeuw	0	0	0	0	0
IJsvogel	1	0	0	0	0
Waterhoen	0	0	0	0	0
Zwarte specht	0	0	2	2	1
Kramsvogel	0	15	290	85	6
Sijs	350	36	0	12	0
kruisbek	0	0	4	0	0
sperwer	0	0	0	0	0
buizerd	0	0	0	0	0
Havik	0	0	0	0	0
Raaf	0	0	0	0	0
Veldleeuwerik	0	0	0	0	0
boomleeuwerik	0	0	0	0	0

	vogelkijkhut+		vogelkijkhut+		vogelkijkhut+ Greveschut zuid en weiland west	vogelkijkhut+ Greveschut zuid
	Greveschut zuid	Greveschut zuid 1e ei grauwe gans	vogelkijkhut+ Greveschut zuid	vogelkijkhut+ Greveschut zuid	sterker paartjes vorming	sterker
	paartjes vorming	paartjes vorming	paartjes vorming	paartjes vorming	paartjes vorming	paartjes vorming
	15 graden	7 graden	10 graden	9 graden	12 graden	7 graden
Datum	15febr.	17-feb	18-feb	19 febr.	21-feb	24-feb
Fuut	0	0	1	1		0
Aalscholver	2	21	5	2		7
Roerdomp	0	0	0	0		0
Grote Zilverreiger	1	2	1	2		2
Blauwe Reiger	1	2	1	1		2
Knobbelzwaan	2	6	2	2		4
Grauwe Gans	520	265	290	245	325	175
Kolgans	0	0	4	0		3
Grote Canadese gans	16	3	5	5	6	0
Indische gans	0	0	0	1	1	0
Nijlgans	12	20	8	4	6	4
Soepgans	1	0	1	1	1	0
grauwe x grote Canadese gans	2	0	2	2	2	0
Krakeend	41	11	30	24		19
Wintertaling	32	17	26	52		23
Wilde Eend	66	41	47	39		31
Soepeend	2	0	1	0		0
Slobeend	22	0	18	12		26
Tafeleend	52	29	36	31		6
Kuifeend	96	55	69	51		43
Waterral	0	1	0	0		0
Meerkoet	18	4	11	6		16
Kievit	60	0	0	0		6
Kokmeeuw	0	0	0	0		0
Stormmeeuw	0	0	0	0		0
IJsvogel	0	0	0	0		0
Waterhoen	0	0	0	0		0
Zwarte specht	0	0	1	0		0
Kramsvogel	24	0	0	0		0
Sijs	0	25	0	24		60
kruisbek	0	0	0	2		2
sperwer	1	0	0	0		0
buizerd	1	1	1	0		4
Havik	0	1	0	0		0
Raaf	0	0	0	0	0	1
Veldleeuwerik	0	0	0	0	0	4
boomleeuwerik	0	0	0	0	0	0

	alle vijvers 10 graden	alle vijvers 10 graden
Datum	26-feb	27-feb
Fuut	3	7
Aalscholver	19	26
Roerdomp	0	0
Grote Zilverreiger	3	4
Blauwe Reiger	9	14
Knobbelzwaan	42	38
Grauwe Gans	92	135
Kolgans	0	0
Grote Canadese gans	0	0
Indische gans	1	1
Nijlgans	23	17
Soepgans	2	1
grauwe x grote Canadese gans	0	0
Krakeend	135	110
Wintertaling	71	58
Wilde Eend	190	205
Soepeend	0	2
Slobeend	36	41
Tafeleend	94	86
Kuifeend	134	112
Waterral	4	3
Meerkoet	94	76
Kievit	24	13
Kokmeeuw	0	0
Stormmeeuw	0	1
IJsvogel	0	0
Waterhoen	0	0
Zwarte specht	0	0
Kramsvogel	0	0
Sijs	36	21
kruisbek	0	0
sperwer	0	0
buizerd	0	0
Havik	0	0
Raaf	0	0
Veldleeuwerik	0	0
boomleeuwerik	1	0